शब्दसिद्धिनिबंध.

हाग्रंथ बालबोधार्थ,

विनायकशास्त्री दिवेकर,

आणि

गोविंद विठ्ठल माहाजन,

याणीं.

बाळगंगाधरशास्त्री जांभेकर यांच्या साहाय्यानें केला

आहे.

मुकाम मुंबई.

प्रभाकर छापखान्यांत छापिला.

सन १८४३

शाके १७६४

शब्दसिद्धिनिबंध.

प्रस्तावना.

संस्कृतांतून महाराष्ट्रभाषेंत बहुत शब्द आले आहेत, त्यांत कांहीं शुद्ध संस्कृत आहेत, कांहीं त्यांचा अपभ्रंश होऊन प्राकृत झालेले आहेत. त्यांत जे शुद्ध संस्कृत आहेत, ते धातूंपासून सिद्ध झालेले आहेत किंवा रूढ आहेत, त्यांत धातूंपासून जे सिद्ध झालेले आहेत. त्यांचा मुख्य अर्थ कळण्यास धातूंचा मूळ अर्थ कळला पाहिजे, यांस्तव अक्षरानुक्रमेंकरून धातु लिहून त्यांपासून जे शब्द उत्पन्न होतात, ते बहुतकरून या पुढील कोशांत लिहिले आहेत. मूळ संस्कृत भाषेंत धातु बावीसशें आहेत, त्यांतून सुमारें पांचशें धातु या कोशांत आले आहेत, इतक्यांचा अर्थ चांगला कळल्यास पुढें संस्कृतांतही उपयोगी धातु कळावयाचे फारसे राहाणार नाहींत. रूढ संस्कृत शब्द जे आहेत, त्यांचा अर्थ इतर कोशांत पाहावा, तो समजणें हा या ग्रंथाचा उद्देश नव्हे.

उपसर्गयुक्त शब्द भाषेंत फार येतात, म्हणोन प्रथम उपसर्गांचे मुख्य अर्थ लिहून उदाहरणानीं स्पष्ट केले आहेत. परंतु यांचे अर्थ स्थलविशेषीं लिहिलेल्या अर्थाहून दुसरेही होतात, ते शब्दांची रूढि पाहून समजावें. त्यांचा अनुगम केला असतां विस्तार फार होईल.

धातूंवरून जे प्रत्यय होतात, त्यांतून मुख्य प्रत्यय व त्यांचीं रूपें कोशाचे आरंभीं लिहिलीं आहेत. हे सर्व प्रत्य-

य सर्वच धातूंवरून होतात, असें नाहीं, ते संस्कृत व्याकरणाच्या निर्बंधाप्रमाणें होतात, हें कोशांतील शब्द पाहिल्यावरून ध्यानांत येईल.

कोशांत प्रत्येक धातूपुढें त्यापासून झालेले जे शब्द ते भूतार्थक विशेषणें, इतर विशेषणें, नामें आणि भाववाचकें, या अनुक्रमें बहुधा लिहिले आहेत, आणि जेथें शब्दाचा अवयवार्थ आणि रूढ अर्थ यांचा संबंध स्पष्ट कळणार नाहीं, असें वाटलें, तेथें क्वचित् जाणविला आहे. तसेच प्रौढ शब्द जे विद्वानांच्या मात्र भाषणांत येतात, त्यांचाही अर्थ बहुधा लिहिला आहे.

या कोशाचा उपयोग हा आहे, कीं याचा अभ्यास केला असतां महाराष्ट्र भाषेंत जे संस्कृतमूलक शब्द आहेत, त्यांचा अवयवार्थ कळावा. आतां शब्दांची रूढि अवयवार्थावर क्वचित् असती, बहुधा कांहीं विशेषार्थावर असती, तो अर्थ व्यवहारांत प्रसिद्धच असतो, परंतु अशा ठिकाणींही फारकरून अवयवांचा अर्थ आणि समुदायाचा प्रसिद्ध अर्थ, यांचा कांहीं तरी संबंध असतो, त्याचा विचार करणें हा भाषेच्या अभ्यासासंबंधि एक मोठा उपयोगी व्यासंग आहे, आणि तो जाणणें हें भाषा पुरी आल्याचें एक मोठें लक्षण आहे.

परंतु जसें व्याकरण पढल्यावांचून भाषेचा निर्वाह चालत असतां व्याकरण पढण्यांत उपयोग आहे, तसा शब्दाचा रूढार्थ जरी कळत असला, तरी त्याचा अवयवार्थ कळल्यावांचून व्युत्पत्ति पक्की होत नाहीं व तेणें

करून संस्कृतादिभाषांच्याअभ्यासास उपयोग आहे.

संस्कृत भाषेंत शब्दांची मूळें जे धातु त्यांच्या मागें जे उपसर्ग ह्मणोन शब्द लागतात, त्यांचे मुख्य अर्थ कोणते; तसेंच धातूंवरून मुख्य प्रत्यय कोणते होतात, व त्यांचे अर्थ कोणते; तसेंच ते प्रत्यय झाले असतां धातूंस विकार कोणते होतात, आणि धातु आणि प्रत्यय मिळोन संधि कश्या होतात, हा सर्व प्रकार संक्षेपेंकरून प्रथम परिभाषेंत लिहून धातूंचा विल्हेवार कोश केला आहे, त्या कोशाच्या पुढें धातुसाधित शब्दांवरून स्त्री प्रत्यय होतात, ते व त्यांचे समास, आणि त्यांवरून अनेक अर्थी प्रत्यय होऊन तद्धितांत नामें होतात. त्यांच्या मुख्य जाति संक्षेपेंकरून जाणविल्या आहेत; ह्मणोन ग्रंथकरणाराची आशा आहे, की या सर्व ग्रंथाचा अभ्यास केला असतां संस्कृत शब्द जे प्राकृतांत बोलण्यामध्यें येतात, त्यांची साधनिका समजण्यास बहुधा कठीण पडणार नाहीं.

या ग्रंथाचा अभ्यास मुलांकडून करविणें त्याचा प्रकार असा की प्रथम सर्व परिभाषेंतील विषय आणि कोशापुढील तद्धित प्रत्यय, हे त्यांस पढवून मग जे शब्द त्यांच्या वाचण्यांत येतील, त्यांच्या प्रकृतिप्रत्ययांचा विचार या कोशाच्या आधारानें त्यांकडून करवावा, आणि वाचत्येवेळेस शब्दाच्या वचन विभक्ती प्रमाणें त्यांची साधनिका विचारावी, व त्यांस न समजेल तेथें समजून सांगावी. याप्रमाणें पढविलें ह्मणजे माहितगारी होत जाईल.

परिभाषा.

धातूंच्या मागें उपसर्ग लागतात, ते व त्यांचे अर्थ आणि उदाहरणें.

उपसर्ग.	अर्थ.	उदाहरण.
१ प्र	आधिक्य.	१ प्रगल्भ (अधिक धैर्यवान्).
२ परा	मागें, विपरीत.	१ परांङ्मुख (परा आङ्मुख, ह्मणजे ज्याचें तोंड मागें फिरलें तो). २ पराजित (विपरीत जय झालेला.)
३ अप	खालीं, वाईट, दूर	१ अपास्त (दूर टांकलेला).
४ सम्	चांगलें	१ सम्राट् (चांगलें राज्य करणारा). २ संस्कृत (चांगलें केलेलें)
५ अनु	मागून	१ अनुज (मागून झालेला). २ अनुग.
६ अव	न्यूनता, विशेष.	१ अवमान (कमीमान). २ अवधारण (आकलन).
७ निस्, ८ निर्	गेलेला, अत्यंत	१ निःसंशय (गेला आहे संशय ज्यापासून तो). २ निर्बंध (अधिक बंधन किंवा आग्रह).
९ दुस्, १० दुर्	दुष्ट, कठिन	१ दुर्भाषण (दुष्टभाषण). २ दुर्बोध (कळण्यास कठिण).
११ वि	गेलेला, आधिक्य, उलटें	१ विधवा. २ विज्ञान (अधिक ज्ञान). ३ विपक्ष (उलटा पक्ष).
१२ आ	किंचित्, व्याप्ति, मर्यादा	१ आकंपित (किंचित् कांपलेलें). २ आभूमंडल (सर्व पृथ्वीवर). ३ आमरण (मरे

उपसर्ग.	अर्थ.	उदाहरण.
		पर्यंत).
१३ नि	अत्यंत	१ निबोधन (खचितजाणणें). २ निपात (अत्यंतपात).
१४ अधि	ठायीं, वर	१ अध्यात्म (आत्म्यावर).
१५ अति	आधिक्य	१ अतिक्रम. २ अतिगमन. ३ अतिपान.
१६ सु	सोपें	१ सुकर (करायास सोपें). २ सुलभ (मिळायास सोपें).
१७ उत्	वर	१ उत्कृष्ट (वरओढलेला). २ उद्गत (गेलेला).
१८ अभि	आसमंतात्	१ अभिवर्तमान (आसमंतात् असणारा).
१९ प्रति	परत, उलटें, बदली.	१ प्रत्युत्तर (परतउत्तर). २ प्रतिवादी (उलटें बोलणारा). ३ प्रतिनिधि. ४ प्रतिभू (जामीन).
२० परि	समंतात्, अत्यंत	१ पर्यटन (भोंवतेंफिरणें). २ परित्याग (अत्यंत त्याग).
२१ उप	जवळ, आधिक्य	१ उपनयन (जवळनेणें). २ उपभोग (अधिकभोग).

याशिवाय अव्ययें शब्दाच्या पूर्वीं येतात, त्यांचा अर्थ.

अव्यय.	अर्थ.	उदाहरण.
१ कु	वाईट	१ कुबुद्धि (वाईट बुद्धि).

अव्यय.	अर्थ.	उदाहरण.
२ न	अभाव	१ नास्तिक.
३ अ	अभाव	१ अज्ञान.
४ अन्	अभाव	१ अनर्थ.
५ सत्	चांगलें"	१ सज्जन.
६ स	सहवर्तमान	१ सदोष (ज्यास दोष आहे तें).
७ पुनः	फिरून	१ पुनर्भव (फिरून होणें). इत्यादि. स्थल विशेषीं दोन तीनही उपसर्ग शब्दाच्या पूर्वी येतात, जसें दुर्निवार, विपर्यास इत्यादि.

धातूंवरून जे प्रत्यय होतात, त्यांतील खालीं लिहितों.

कर्तृवाचक.

१ तृ हा मुळचा प्रत्यय, त्याचा पर्यवसित प्रत्यय ता, उ० कर्ता. २ अ, उ० वस्त्रकार (वस्त्र, कृ, अ). ३ इन् उ० भावी, गुणकारी, ४ आन, उ० यजमान (यज्ञक रणारा). ५ अक, उ० याचक, पाचक. ६ अन, उ० नंदन. ७ क्विप्, (सर्वापहारी). उ० वेदवित् (वेदजाणणारा). ८ वसु याचा पर्यवसित प्रत्यय वान् उ० विद्वान्. ९ इष्णु, उ० सहिष्णु. १० उक, उ० भावुक, घातुक. ११ आलु, उ० निद्रालु. १२ उ, उ० भिक्षु, इच्छु. १३ इत्र, उ० चरित्र.

कर्मवाचक.

१ तव्य, उ० कर्तव्य. २ य, उ० कार्य, देय. ३ अनी-

य, उ० संपादनीय, गणनीय. ४ यमान, उ० क्रियमाण. ५ त्रिम, उ० कृत्रिम.

भूतार्थी.

१ त, उ० कृत, दत्त, संपादित, अपकृष्ट. २ न, उ० भिन्न, ग्लान. ३ ण, उ० ऋण. ४ म, उ० क्षाम (क्षीण). ५ ध्द, उ० रुद्ध

भाववाचक ह्मणजे व्यापारवाचक.

१ अन, उ० दान, मान. २ श याचा पर्यवसित प्रत्यय या, उ० क्रिया, शय्या. ३ घ याचा पर्यवसित प्रत्यय अ, उ० स्पर्श. ४ ति, उ० कृति, वृत्ति. ५ त याचा पर्यवसित प्रत्यय इत, उ० चरित. ६ सन् याचा पर्य० सा, उ० जिज्ञासा.

करणवाचक.

१ अन, उ० करण, कारण. २ अ, उ० क्रम, परिघ. ३ अन याचा पर्य० अना, उ० प्रार्थना.

अधिकरणवाचक.

१ अ, उ० पद, आदर्श (ज्यांत दिसतोतो, ह्मणजे आरसा). २ अन, उ० स्थान (ज्यांत राहतो तें, ह्म० घर).

इच्छार्थी.

१ स, ष, उ० चिकीर्षित (करायास इच्छिलेलें, पृ० १०). मुमुक्षु (पृ० ४० मुक्त होण्यास इच्छिणारा). शुश्रूषा (पृ० ५३ ऐकण्याची इच्छा).

प्रेरणा किंवा करविणें या अर्थी.

१ या अर्थी धातूच्या शेवटच्या अक्षरामागें अ असल्यास आ होतो, आणि इ, उ, ऋ असल्यास त्यांस अनुक्रमें ए, ओ, अर् किंवा आर् होतात. उ० ग्रासित (पृ० २५ भेडावलेला). पेषित (पृ० ३३ चूर्णकेलेला). वेधित (पृ० ५० वेधकेलेला). क्षोभित (पृ० १३ कोपविलेला). तर्षित (पृ० २४) इत्यादि.

२ धातूच्या अंतीं आ असल्यास प किंवा या होतो, आणि इकारांतधातूस आप होतें. उ० आज्ञापित (पृ० २१ किंचित् जाणविलेला). अध्यापक (पृ० ४ पढविणारा). विधायक (पृ० २८ पोसविणारा किंवा करविणारा).

अतिशयेंकरून किंवा वारंवार होणें, या अर्थी.

१ धातूस द्वित्व होऊन य प्रत्यय होतो. उ० देदीप्यमान (पृ० २७ अतिशयेंकरून किंवा वारंवार प्रकाशित होणारा).

धातूंवरून प्रत्यय झाले असतां त्यांच्या शेवटील स्वरांस किंवा शेवटल्या व्यंजनाच्या मागील स्वरांस स्थल विशेषीं गुण आणि वृद्धि ह्मणोन विकार होतात, ते झाले असतां काय पालट होतो, तो प्रकार खालच्या कोष्टकावरून समजेल.

स्वर.	गुण.	वृद्धि.	उदाहरण.
अ	अ	आ	जाप्य, जाल (पृ० २१)
आ	०	आ	
इ, ई	ए	ऐ	जेता (पृ० २१). छेद (पृ० २०). नेता (पृ० ३१) अध्याय (अधि, ऐ, अ पृ० ४) निश्चायक (निस्, चे, अक, पृ० १९). नायक (नै, अक, पृ० ३१). चैत्र (पृ० १९).
उ, ऊ	ओ	औ	प्लव (पृ० २५). पवमान (पृ० ३४). पोषित (पृ० ३४) चोषित (पृ० १९) रावण (पृ० ४४). क्षौर (पृ० १३). भाव, प्रभाव इत्यादि. (पृ० ३८)
ऋ, ॠ	अर्	आर्	कर्तव्य (पृ० ९). निस्तरण (पृ० २४). संपर्क (पृ० ३४). कार्य (पृ० ९). ग्राह्य (पृ० १६). विदारित (पृ० २८).
ऌ	अल्	आल्	कल्पित, काल्पनिक.
ए, ऐ	ए	ऐ (आय्, आ). गायक (पृ० १६). त्रात (पृ० २५).	
ओ, औ	ओ	औ (आव्, आ).	

उपसर्ग आणि धातु यांमध्यें किंवा धातु आणि प्रत्यय यांमध्यें संधि होऊन दोन अक्षरें मिळून एक अक्षर होतें, त्या संधीचे मुख्य प्रकार समजण्याकरितां खालीं कोष्टक लिहि-तों—

	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	ऌ	ए	ऐ	ओ	औ
अ,आ	आ	आ	ए	ऐ	ओ	ओ	अर्, आर्	अर्, आर्	अल्, आल्	ऐ	ऐ	औ	औ
इ,ई	य	या	इ	ई	यु	यू	यृ	यॄ	यॢ	ये	यै	यो	यौ
उ,ऊ	व	वा	वि	वी	उ	ऊ	वृ	वॄ	वॢ	वे	वै	वो	वौ
ऋ,ॠ	र	रा	रि	री	रु	रू	ऋ	ॠ	ऌ	रे	रै	रो	रौ
ऌ	ल	ला	लि	ली	लु	लू	०	०	०	ले	लै	लो	लौ
ए	अय	अया	अयि	अयी	अयु	अयू	अयृ	अयॄ	अयॢ	अये	अयै	अयो	अयौ
ऐ	आय	आया	आयि	आयी	आयु	आयू	आयृ	आयॄ	आयॢ	आये	आयै	आयो	आयौ
ओ	अव	अवा	अवि	अवी	अवु	अवू	अवृ	अवॄ	अवॢ	अवे	अवै	अवो	अवौ
औ	आव	आवा	आवि	आवी	आवु	आवू	आवृ	आवॄ	आवॢ	आवे	आवै	आवो	आवौ

यांत **अ, आ** यांच्यापुढें **अ** आला असतां दोघां-च्या ठिकाणीं **आ** होतो; इ आला असतां ए होतो; इत्या-दि साधारण नियम समजावे. यांचीं उदाहरणें पुढील को-

ग्रांन बहुत पाहाण्यांत येतील, ह्मणोन तीं विस्ताराच्या भयानें एथें लिहीत नाहीं. वरील नियमास कोठें क्वचित् अंतर पडतें, ते सर्व विशेष संस्कृत व्याकरणाच्या पूर्ण अभ्यासावांचून कळणार नाहींत. व्यंजनाच्या संधीविषयीं मुख्य नियम हे आहेत. १ स्थलविशेषीं क, च, ट, त, प यांस अनुक्रमें ग, ज, ड, द, ब हे होतात. उ० ऋक्, वेद, ऋग्वेद. इत्यादि. २ स, न यांस अनुक्रमें ष, ण होतात. उ० दुष्कार (दुस्, कार पृ० १०) प्रकीर्ण (प्रकीर्, न पृ० ११). ३ भूतार्थक त प्रत्ययाच्या मागें श, ष असल्यास त यास ट होतो. उ० दृष्ट (दृश्, ता पृ० २७). कृष्ट (कृष्, त पृ० ११). ४ त, थ, द, ध, न यांस च, छ, ज, झ, ञ यांतील कोणताही वर्ण पुढें असतां अनुक्रमें च, छ, ज, झ, ञ होतात. उ० उज्जीवन (उत्, जीवन पृ० २१). इ० ५ स्थलविशेषीं च, ज यांस अनुक्रमें क, ग होतात. उ० संपृक्त (पृ० ३४). राग (पृ० ४३). ६ त, द यांस न पुढें असतां न होतो. उ० उन्नय (पृ० ३१). छन्न, छिन्न. (पृ० २०). इत्यादि.

शब्दसिद्धिनिबंध.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		अ.
१ अंक्	चिन्हकरणें	भू० वि० १ अंकित. वि० २ निरंक. ३ सांक. ना० ४ पर्यंक (पलंग). भा० ५ अंक. ६ अंकन.
२ अंच्	जाणें (आच्, आक्, आङ्, ईच्)	वि० १ अर्वाचीन (आलीकडील). २ अर्वाक् (आलीकडे). ३ अवाक् (खालीं). ४ तिर्यक् (आडवें). ५ प्राचीन. ६ प्राच (प्राचीन. स० वि० ७ पराङ्मुख. ८ प्राङ्मुख (पूर्वेकडेस ज्याचें तोंड आहे तो). ९ प्रत्यङ्मुख (पश्चिमेकडेस ज्याचें तोंड आहे तो). ना० १० अंचल (आंचळी). ११ उदीची (उत्तर). १२ प्राची (पूर्व). १३ प्रतीची (पश्चिम).
३ अंग्	जाणें	वि० १ निरंग. २ दुरंग. ३ व्यंग. ४ अव्यंग. ५ स्वंग. ६ प्रत्यंग. ७ उपांग (गौणअंग). ८ सांग. ना० ९ अग. १० अंगना (स्त्री). ११ अपांग (नेत्रकटाक्ष).
४ अंज्	चोपडणें (अंग)	ना० १ अभ्यंग (सर्वावयवांस तेल लावणें). २ अंजन (डोळ्यांस चोळणें अथवा चोळा-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		याचा पदार्थ).
५ अंज्	स्पष्टकरणें	वि० १ अभिव्यंजक (सूचक). २ व्यंजक (सूचक). ३ अभिव्यक्त (स्पष्ट). ना० ४ अभिव्यक्ति. ५ व्यंजन (चटणी, भाजी इ०)
६ अट्	हिंडणें	ना० १ अटन (हिंडणें). २ पर्यटन (फेरी).
७ अत्	सर्वदा संचारकरणें	ना० १ पदाति (पायदळ). २ आत्मा. ३ अतिथि (पाहुणा). ४ अध्यात्म (वेदांत).
८ अद्	खाणें	वि० १ अद्य (खाण्याजोगें). ना० २ अन्न. भा० ३ अदन (खाणें)
९ अन्	वांचणें	वि० १ निःप्राण. ना० २ प्राण (हृदयस्थवायु). ३ अपान (गुदस्थवायु). ४ समान (बेंबीचे जागचा वायु). ५ उदान (गळ्याचे ठिकाणचा वायु). ६ व्यान (सर्वशरीरसंचारी वायु). ७ प्राणी. भा० ८ प्राणन (जगणें).
१० अंध्	दिसण्याचा नाशहोणें.	वि० १ अंध (आंधळा). २ अंधक (अपभ्रंश). ना० ३ अंधकार. ४ आंध्य (आंधळेपणा).
११ अय्	जाणें	ना० १ आयुष्य.
१२ अर्घ्	किमतपडणें.	वि० १ समर्घ (सवंग). २ महार्घ (महाग) ना० ३ अर्घ्य (पूजासामग्री). ४ अर्घ (किमत).

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
१३अर्च्	पूजाकरणें	भू० १ अर्चित (पूजाकेलेला). वि० २ अर्च्य (पूजाकरायास योग्य). ना० ३ अर्चक (पूजाकरणारा). भा० ४ अर्चन. ५ अर्चा.
१४अर्ज्	संपादणें	भू० १ अर्जित. २ उपार्जित. ना० ३ अर्जक (मिळविणारा). भा० ४ अर्जन. ५ उपार्जन. ६ उपार्जना.
१५अर्थ्	मागणें	भू० १ प्रार्थित (इच्छित). २ समर्थित. ३ अनर्थित. वि० ४ समर्थ. ५ अन्वर्थ (यथार्थ). ६ निरर्थक. ७ व्यर्थ. ना० ८ अर्थी. ९ प्रार्थक (मागणारा). १० अर्थ. ११ अनर्थ. भा० १२ प्रार्थना. १३ समर्थन (प्रतिपादन).
१६अर्ह्	पूजाकरणें	वि० १ अर्ह (योग्य). भा० २ अर्हा (पूजा).
१७अल्	शोभविणें	वि० १ अलंकरिष्णु. २ अलंकृत. ३ अलंकार्य. ना० ४ अलंकार. ५ अलंक्रिया (अलंकार). भा० ६ अलंकरण.
१८अश्	खाणें	भू० १ अशित (खाल्लेलें). २ प्राशित (प्यालेलें). भा० ३ अशन (खाणें). ४ प्राशन (पिणें). ५ निरशन (उपास).
१९अंश्	वांटणें	ना० १ अंश (वांटा). स० २ अंशी (वांटेदार). ३ निरंशी (ज्यास वांटा नाहींतो).
२०अस्	असणें	ना० १ सत्ता (असणें). २ सत्व (असणें). ३ सत् (असणारें, चांगलें). ४ असत् (मिथ्या).

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
२१ अस्	फेंकणें	ना० १ अस्त्र (फेंकायाचें). २ व्यसन. भा० ३ निरस्त. ४ परास्त. ५ पर्यस्त.
२२ आप्	व्यापणें	भू० १ व्याप्त. वि० २ व्याप्य. ३ व्यापक. ४ व्यापी. भा० ५ व्यापन.
२३ आप्	मिळविणें	भू० १ प्राप्त. २ समाप्त. ३ अवाप्त (मिळविलेलें). वि० ४ प्राप्य (मिळायाजोगें). ५ समाप्य (संपवायाजोगें). ना० ६ आप्त (विश्वासबसलेला). भा० ७ प्राप्ति. ८ समाप्ति. ९ समापन.
२४ आमय	रोगहोणें	वि० १ निरामय (रोगनसणें). २ अनामय. ना० ३ आम (आंव). ४ आमय (रोग).

इ.

२५ इ	जाणें (अय्, आय्)	भू० १ उदित (उगवलेला). २ अन्वित (संबद्ध). वि० ३ विपरीत. ना० ४ समय. ५ अन्वय. ६ आय (जमा). ७ व्यय. ८ उदय. ९ प्रत्यय. १० पर्याय. ११ अव्यय. (ज्याचा नाश नाहीं तो). १२ सहाय. १३ असहाय. १४ उपाय. १५ अभ्युदय (देवऋद्धि). १६ विपर्यय (विरुद्ध).
२६ इ	अध्ययनकरणें (अय्, आय्)	भू० १ अधीत (म्हटलेलें). २ अनधीत. ना० ३ अध्याय (पाठ). ४ अध्यापक (गुरु). ५ अध्येता (पढणारा). ६ उपा-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		ध्याय. ७ अध्याप्य (शिष्य). ८ स्वाध्याय (पढावयाचा दिवस). ९ अनाध्याय (ओपढावयाचा दिवस नव्हे तो). भा० १० अध्ययन. ११ अध्यापन (पढविणें).
२७ इगि	जाणें	ना० १ इंगित (तात्पर्य).
२८ इध्	पेटविणें	ना० १ समित् (समिध). २ इंधन (फांटें).
२९ इर्	जाणें	भू० १ प्रेरित (पाठविलेला). वि० २ प्रेरक. भा० ३ प्रेरणा. ४ प्रेरण.
३० इष्	इछिणें	भू० १ प्रेषित. २ इछित. ३ इष्ट. ४ अनिष्ट. वि० ५ प्रेषक. ६ प्रेष्य (चाकर). भा० ७ प्रेषण. ८ अन्वेषण (शोधणें). ९ इछा.
३१ ईक्ष	पाहणें	भू० १ परीक्षित (परीक्षा केलेला). वि० २ अपेक्षणीय. ३ उपेक्षणीय (दुर्लक्ष्य करायाजोगें). ४ अनुपेक्षणीय. ना० ५ परीक्षक. ६ प्रेक्षक (विचारी). भा० ७ ईक्षण (पाहाणें). ८ प्रेक्षा (विचार). ९ परीक्षण. १० परीक्षा. ११ उपेक्षा (हयगय). १२ अपेक्षा (गरज). १३ उत्प्रेक्षा (अलंकारविशेष). १४ समीक्षण (विचार). १५ अपेक्षण (पाहाणें). १६ निरीक्षण. १७ प्रतीक्षण (वाटपाहणें). १८ प्रतीक्षा. १९ संवीक्षण (शोध).
३२ ईर्	कांपणें	ना० १ समीर (वारा). २ समीरण (अर्थ

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		तोच).
३३ ईर्ष्य्	हेवाकरणें	भा० १ ईर्ष्या.
३४ ईश्	शक्तिअसणें	वि० १ निरीश. ना० २ ईश. ३ अधीश. ४ ईश्वर.
		उ.
३५ उष्	जाळणें	वि० १ उष्ण. ना० २ उषर (खाजण). भा० ३ उष्मा (उन्हाळा).
३६ ऊन्	कमीकरणें	भू० १ ऊनित (कमीकेलेलें). वि० २ ऊन. ३ न्यून.
३७ ऊर्ज्	बळकरहोणें	भू० वि० १ ऊर्जित.
३८ ऊर्णु्	वेष्टणें	ना० १ ऊर्णा (लोंकर). २ ऊर्णनाभि (सुतेरा).
३९ ऊह्	कल्पिणें	वि० १ दुरूह (विचारकरायासकठिण). ना० २ ऊह. ३ व्यूह. ४ समूह (समुदाय).
		ऋ.
४० ऋ	जाणें	वि० १ ऋणी. २ अनृणी. ना० ३ ऋण.
४१ ऋज्	जाणें	वि० १ ऋजु (सरळ). ना० २ आर्जव (सरळपणा).
४२ ऋध्	वाढणें किंवा वाढविणें	भू० वि० १ समृद्ध (वाढलेलें). ना० २ समृद्धि. ३ ऋद्धि. ४ अर्ध.
		क.
४३ कच्	बांधणें	भू० वि० १ विकच (फुललेलें). ना० २ कच (केंस).
४४ कट्	जाणें	भू० वि० १ प्रकटित. वि० २ प्रकट (प्रसि-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		द्र). ३ विकट (व्यास). ४ निकट (फारजवळ). ५ उत्कृष्ट (फार). ना० ६ क्रटक (कडें). ७ संकट. भा० ८ अकटोविकट.
४५ कड्	कांडणें	ना० १ कंडनी (मुसळ). भा० २ कंडन (कांडणें).
४६ कंडु	खाजिवणें	ना० १ कंडु.
४७ कथ्	सांगणें	वि० १ कथनीय. २ कथक ना० ३ कथानक. ४ कथा. ५ कथन.
४८ कप्	कांपणें	भू० वि० १ कंपित. २ अनुकंपित. वि० ३ अनुकंपनीय (दयाकरायाजोगा). ना० ४ अनुकंपा (दया). भा० ५ कंपन. ६ कंप.
४९ कम्	इछिणें	वि० १ काम्य. २ कमनीय (सुंदर). ३ कांत (सुंदर). ४ निष्काम. ५ सकाम. ६ प्रकाम. ना० ७ कामुक. ८ कांता (स्त्री). ९ कांत (नवरा). १० काम. ११ कांति. १२ कामी.
५० कर्ण्	ऐकणें	ना० १ कर्ण (कान). भा० २ आकर्णन (ऐकणें)
५१ कर्त्	कापणें	भू० वि० १ कर्तित. ना० २ विकर्तन (सूर्य). ३ कर्त्री (कातर). भा० ४ कर्तन (कापणें).
५२ कल्	शब्दकरणें	वि० १ कल (अव्यक्तमधुर). ना० २ कलकल.
५३ कल्	जाणें	भू० वि० १ आकलित. ना० २ काल. भा०

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		५ आकलन.
५४ कव्	काव्यकरणें	ना० १ कवि. २ काव्य. ३ कविता. ४ कवन.
५५ कष्	दुःखदेणें	ना० १ कष (कसोटी). २ कष्ट. ३ कषाय.
५६ कस्	जाणें	वि० १ निष्कासनीय. २ निष्कास्य. ना० ३ निष्कासक (बाहेरकाढणारा). भा० ४ निष्कासन.
५७ कांक्ष्	इछिणें	भू० वि० १ कांक्षित. वि० २ साकांक्ष. ३ निराकांक्ष. ना० ४ कांक्षा. ५ आकांक्षा.
५८ काच्	प्रकाशणें	ना० १ काच (कांच). २ कांचन (सोनें).
५९ काश्	प्रकाशणें	भू० वि० १ प्रकाशित. २ विकसित (उघडलेलें). वि० ३ प्रकाश्य. ४ प्रकाशमान. ५ संकाश (सारखें). ना० ६ प्रकाशक. ७ प्रकाश. ८ अवकाश. ९ आकाश. भा० १० विकास. ११ विकसन.
६० कास्	वाईट शब्दकरणें	ना० १ कास (खोकला).
६१ कित्	रोगदूरकरणें	भू० वि० १ चिकित्सित. वि० २ चिकित्स्य. ३ चिकित्सनीय. ४ दुश्चिकित्स्य. ना० ५ चिकित्सक (वैद्य).
६२ कुच्	प्रतिबंधकरणें	भू० वि० १ आकुंचित. २ संकुचित. वि० ३ संकोची. ४ संकोचनीय. ना० ५ कुच (स्तन). ६ संकोचक. भा० ७ आकुंचन. ८ संकोच.

धातु. अर्थ. उदाहरण.

६३ कुट्ट घाईटकाम करणे. } ना० १ कुट्टनी (कुंटणी).

६४ कुट्ट कुटणें. भू० वि० १ कुट्टित (कुटलेलें). भा० २ कुट्टन (कुटणें).

६५ कुठ् प्रतिबंधकरणें. } भू० वि० १ कुंठित. २ अकुंठित. यापासून प्राकृत खुंटी, खुंटा.

६६ कुड् भाजणें ना० १ कुंड. प्रा० कुंडी.

६७ कुत्स् निंदाकरणें भू० वि० १ कुत्सित. ना० २ कुत्सा. ३ कुत्सन.

६८ कुथ् क्लेशभोगणें यापासून प्रा० कुंथणें.

६९ कुप् रागेंभरणें भू० वि० १ कुपित. २ कोपित. वि० ३ कोपी. ना० ४ कोप. भा० कोपन.

७० कुल् संपादणें भू० वि० १ आकुलित (घाबरलेला). वि० २ आकुल. ३ व्याकुल. ४ संकुल (मिसळलेलें). ना० ५ कुलं.

७१ कुश् एकत्र मिळविणें } ना० १ कोश (आमदारखाना किंवा कोशेटा).

७२ कूज् शब्दकरणें ना० १ कूजित (पक्ष्याचें ओरडणें).

कृ.

७३ कृ करणें (कर, कार) } भू० वि० १ कृत. २ प्रकृत. ३ अपकृत. ४ संस्कृत. ५ विकृत. ६ अधिकृत. ७ परिष्कृत. ८ उपस्कृत. ९ अपकृत (साधायाचें नव्हतें). १० अंगीकृत. ११ आविष्कृत. १२ चिकी-

धातु. अर्थ. उदाहरण.

र्षित. १३ सत्कृत. १४ स्वीकृत. वि० १५ करिष्णु. १६ कृत्रिम. १७ कर्तव्य. १८ क्रियमाण. १९ अपकारक. २० अपकरिष्णु. २१ अपकर्तव्य. २२ अपकार्य. २३ संस्कार्य. २४ सुकर. २५ उपकार्य. २६ उपकारक. २७ अंगीकार्य. २८ चिकीर्षु. २९ दुष्कर. ३० स्वीकार्य. ३१ अनुकारक. ना० भा० ३२ कर्ता. ३३ कारक. ३४ कर्म. ३५ कार्य. ३६ कारण. ३७ क्रिया. ३८ कृति. ३९ कारण. ४० प्रकार. ४१ प्रकरण. ४२ प्रक्रिया. ४३ प्रकृति. ४४ अपकार. ४५ अपकारी. ४६ अपकरण. ४७ अपक्रिया. ४८ अपकृति. ४९ संस्कार. ५० संस्कारी. ५१ निष्कृति. (प्रायश्चित्त). ५२ विकार. ५३ विकृति. ५४ आकार. ५५ अधिकार. ५६ अधिकारी. ५७ अधिकरण. ५८ सुकृत (पुण्य). ५९ प्रतीकार. (निवारण). ६० प्रतिकृति. ६१ परिष्कार. ६२ उपकर्ता. ६३ उपकरण. ६४ उपकार. ६५ उपकारी. ६६ आकृति. ६७ अहंकृति. ६८ अहंकार. ६९ अंगीकार. ७० आविष्करण. ७१ कृत्य. ७२ विकीर्षा. ७३ दुष्कर्म. ७४ दुष्कृति. ७५ निर्विकार. ७६ व्याकरण. ७७ संकर. ७८ सत्कार. ७९ सत्कृति. ८० सत्क्रिया. ८१ स्वीकार.

धातु. अर्थ. उदाहरण.

८२ अनुकार. ८३ अनुकरण. ८४ अनुकृति. ८५ अनुक्रिया. इ०

७४ कृत् कीर्तिकरणें भू० वि० १ कीर्तित. वि० २ कीर्तिमान्. ना० ३ कीर्ति. ४ अपकीर्ति. ५ दुष्कीर्ति. ६ सुकीर्ति. भा० ७ कीर्तन. ८ संकीर्तन.

७५ कृप् दयाकरणें वि० १ कृपालु. ना० २ कृपा.

७६ कृप् दुर्बलअसणें ना० १ कृपण.

७७ कृश् कमीकरणें वि० १ कृश (रोडका). २ कार्श्य (रोडकेपणा).

७८ कृष् ओढणें भू० वि० १ आकर्षित. २ आकृष्ट. ३ अपकृष्ट. वि० ४ उत्कृष्ट. ५ निकृष्ट. ना० ६ निष्कर्ष (सारांश). ७ आकर्षक (ओढणारा). भा० ८ आकर्षण. ९ अपकर्ष. १० अनुकर्ष (एकेजागचें दुसरें जागीं नेणें).

७९ कृष् रेघकाढणें भा० १ कृषि (शेतकाम).

८० कॄ उडिवणें. वि० १ संकीर्ण (पसरलेलें किंवा मिश्रित). २ प्रकीर्ण.

८१ क्रद् रडणें भू० वि० १ क्रंदित. ना० २ क्रंदन (रडणें). ३ आक्रंदन.

८२ क्रम् चालणें भू० वि० १ संक्रमित. २ उत्क्रांत (वर किंवा बाहेर चाललेला). ३ निष्क्रांत (निघालेला). ४ आक्रांत. ५ अतिक्रांत.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		६ उपक्रांत (आरंभिलेलें). ना० ७ क्रम (एकापुढेंएक). ८ प्रक्रम (व्यवहार) ९ अपक्रम (वाईटरीति). १० अनुक्रम. ११ विक्रम. १२ पराक्रम. १३ चक्र (चाक). १४ उपक्रम. १५ व्युत्क्रम. भा० १६ क्रमण. १७ क्रांति. १८ संक्रांति. १९ अतिक्रम इत्यादि.
८३ क्लिश्	दुःख देणें	भू० वि० १ क्लिष्ट. ना० २ क्लेश. ३ अक्लेश.
८४ क्वथ्	कढविणें	भू० वि० १ क्वथित. ना० २ क्वाथ (काढा).
८५ क्षण्	कापणें	ना० १ क्षति. २ क्षति. ३ क्षत्रिय (क्षतापासून रक्षण करणारा).
८६ क्षम्	क्षमा करणें	वि० १ क्षांत. ना० २ क्षमी. ३ क्षमा.
८७ क्षर्	पाझरणें	वि० १ क्षर (नाशवंत). २ अक्षर. ना० क्षार. भा० ३ क्षरण (पाझर).
८८ क्षल्	धुणें	भू० वि० १ प्रक्षालित. भा० २ प्रक्षालन. ३ क्षालन.
८९ क्षि	कमी होणें	भू० वि० १ क्षीण. वि० २ अक्षय. ३ क्षयी. ना० ४ क्षय.
९० क्षिप्	उडविणें	भू० वि० १ प्रक्षिप्त. २ क्षिप्त. भा० ३ संक्षेप. ४ आक्षेप. ५ निक्षेप (ठेव). ६ उत्क्षेप. ७ अपक्षेप. ८ अपक्षेपण. ९ प्रक्षेप.
९१ क्षुद्	पीठ करणें	भू० वि० १ क्षुण्ण. ना० २ क्षोद (चूर्ण).
९२ क्षुध्	भूक लागणें	भू० वि० १ क्षुधित. वि० २ क्षुधालु. ना० ३ क्षुधा.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
९३ क्षुभ्	उचंबळणें	भू० वि० १ क्षुब्ध. २ क्षुभित. ३ क्षोभित. वि० ४ क्षोभ्य. ५ क्षोभी. ना० ६ क्षोभ.
९४ क्षुर्	कापणें	ना० १ क्षुर (वस्तरी). भा० २ क्षौर (हजामत).

ख.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
९५ खड्	फोडणें	भू० वि० १ खंडित. २ अखंडित. वि० ३ खंडनीय. ४ अखंड. ना० ५ खड्ग. ६ खंड. भा० ७ खंडन.
९६ खन्	खणणें	भू० वि० १ खनित. २ उत्खात (उपटलेला). ना० ३ खनि (खाण). ४ खात (खळी). भा० ५ खनन. या धातूपासून प्राकृत खांच, खळगा, खांचरइ०
९७ खर्ज्	खाजिवणें	ना० १ खर्जु (खरूज). भा० २ खर्जन (खाजिवणें).
९८ खाद्	खाणें	भू० वि० १ खादित. वि० २ खाद्य. ३ खादक.
९९ खिद्	दुःखपावणें	भू० वि० १ खिन्न. २ खेदित. ना० ३ खेद.
१०० ख्या	सांगणें	भू० वि० १ प्रख्यात. २ विख्यात. ३ आख्यात. ४ असंख्यात. वि० ५ ख्यातिमान्. ना० ६ ख्याति. ७ संख्या. ८ आख्या. ९ आख्यायिका (कथा).

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		ग.
१०१ गण्	मोजणें	भू० वि० १ परिगणित. २ अगणित. ना० ३ गण (समुदाय). ४ गणक (जोशी). ५ गणित. ६ अवगणना (अपमान). भा० ७ गणन (मोजणें).
१०२ गद्	बोलणें	ना० १ गद्य (फक्किका).
१०३ गंध्	वाहणें, वासदेणें	ना० १ गंध. २ दुर्गंध. ३ सुगंध. ४ अतिगंध.
१०४ गम्	चालणें	भू० वि० १ अभ्यागत. २ अपगत (गेलेलें). ३ अधिगत. ४ अनुगत. ५ अवगत. ६ उद्गत. ७ गत. ८ आगत (आलेला). वि० ९ गम्य. १० अगम्य. ११ अधिगम्य. १२ अनुगामी. १३ सुगम. (सोपें). १४ जंगम (जाणारें). १५ आगामी. १६ सुसंगत. १७ विसंगत. ना० १८ गमन. १९ संगति. २० सद्गति. २१ गति. २२ अवगम (ज्ञान). २३ अभ्युपगम (कबुलायत). २४ दुर्गति. २५ अधिगम (प्राप्ति किंवा ज्ञान). २६ अनुगम (आद्यंत एकरूपानें वाक्यादिकांचें बंधन). २७ गंगा. २८ अवगति. २९ संगम. ३० स्वागत. ३१ आगम (शास्त्र). ३२ गमक (हेतु). ३३ गात्र (अवयव). ३४ गो (गाई). ३५

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		निगम (निकाल). ३६ दुर्गम. ३७ दुर्ग (किल्ला).
१०५ गर्ज्	शब्दकरणें	भू० वि० १ गर्जित. भा० २ गर्जना.
१०६ गर्व्	गर्विष्ठहोणें	भू० वि० १ गर्वित. ना० २ गर्व.
१०७ गर्ह्	निंदाकरणें	भू० वि० १ गर्हित. २ विगर्हित. वि० ३ गर्ह्य. ४ गर्हणीय (निंद्य). भा० ५ गर्हा. ६ विगर्हा (निंदा).
१०८ गल्	गळणें	भू० वि० १ गलित. २ गालित (गाळलेला). ३ निर्गलित (सारांश काढलेला). ना० ४ गल (गळा). भा० ५ गालन.
१०९ गल्भ्	धीरअसणें	वि० १ प्रगल्भ (धैर्यवान्).
११० गवेष्	शोधकरणें	याधातूपासून गवसणें.
१११ गह्	अगम्यअसणें	वि० १ गहन (जाण्यासकठिण). ना० २ गहन (रान).
११२ गाध्	शोधणें	वि० १ अगाध (अगम्य).
११३ गुड्	वेष्टणें	भा० १ गुंडन (गुंडाळणें).
११४ गुण्	बोलाविणें	वि० १ गुणी. ना० २ गुण. ३ निर्गुण. ४ सगुण. ५ दुर्गुण. ६ सद्गुण.
११५ गुण्	मोजणें	भा० १ गुणन. २ गुणनिका.
११६ गुप्	राखणें	भू० वि० १ गुप्त. २ गोपित. वि० ३ गोप्ता (रक्षणकरणारा). ४ गोपनीय. ना० ५ गोप (गोवारी). भा० ६ संगोपन. ७ गोपन (गुप्तराखणें).

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
११७ गुंफ्	बांधणें	भू० वि० १ गुंफित. ना० २ गुंफा. ३ गुंफक (माळी). भा० ४ गुंफन.
११८ गूह्	झांकणें	भू० वि० १ गूढ. २ निगूढ. ना० ३ गुत्य. ४ गुहा.
११९ गृ	शब्दकरणें	ना० १ गुरु. २ उपगुरु. भा० ३ उद्गार.
१२० गृह्	घेणें	भू० वि० १ गृहीत. २ अनुगृहीत. ३ निगृहीत. वि० ४ गृत्य. ५ ग्रात्य. ६ गृही. ७ अनुग्रात्य. ८ अनुगृहीता. ९ दुराग्रही. १० अनुग्राहक. ११ आग्रही. १२ निग्रही. १३ निराग्रही. ना० १४ गृह. १५ ग्राहक (गिराईक). १६ गृहिणी (घरकरीण). १७ ग्राह (सुसर). भा० १८ ग्रहण. १९ संग्रह. २० अनुग्रह. २१ आग्रह. २२ दुराग्रह. २३ निग्रह. २४ निराग्रह. २५ परिग्रहण. २६ विग्रह (समास).
१२१ गै (गा, गाय्)	गाणें	ना० १ गायक. २ गीति. ३ गीत. भा० ४ गान. ५ गायन.
१२२ ग्रथ्	बांधणें	भू० वि० १ ग्रथित (बांधलेला). ना० २ ग्रंथ. ३ ग्रंथि. (गांठ). ४ ग्रंथकार. भा० ५ ग्रथन
१२३ ग्रस्	गिळणें	भू० वि० १ ग्रस्त. २ ग्रसित. वि० ३ ग्रास्य. ४ ग्रासी. ना० ५ ग्रास. ६ सुग्रास.
१२४ ग्लै (ग्ला)	हर्षनाशहोणें	भू० वि० १ ग्लान. ना० २ ग्लानि.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		घ.
१२५ घट्	यत्नकरणें	भू० वि० १ अघटित. २ घटित. ३ उद्घटित. वि० ४ दुर्घट. ५ घटक. ना० ६ घट. भा० ७ उद्घाटन. ८ घटना. ९ उद्घाट.
१२६ घुर्	भयंकरशब्दकरणें	वि० १ घोर (भयंकर). याधातूपासून घोरणें.
१२७ घुष्	शब्दकरणें	ना० १ घोष. भा० २ घोषण. ३ घोषणा.
१२८ घृ	शिंपणें	भा० १ अभिघार (शिंपणें किंवा कालिवणें).
१२९ घृष्	घांसणें	भू० वि० १ घृष्ट. २ घर्षित. वि० ३ घर्षिता. ४ घर्ष्य. भा० ५ घर्षण.
१३० घ्रा	वासघेणें	भू० वि० १ अवघ्रात. २ आघ्रात. ना० ३ घ्राण. भा० ४ अवघ्राण. ५ आघ्राण.
		च.
१३१ चक्	प्रकाशणें	भू० वि० १ चकित (दीपावलेला).
१३२ चक्ष्	पाहणें	वि० १ विचक्षण. २ चक्षुष्मान्. ना० ३ चक्षु. भा० ४ विचक्षणा.
१३३ चड्	रागेंभरणें	वि० १ चंड. २ प्रचंड. ना० ३ चंडी (देवी).
१३४ चद्	प्रकाशणें	ना० १ चंद्र. २ चंद्रिका.
१३५ चम्	खाणें	वि० १ आचमनीय. भा० २ आचमन.
१३६ चर्	चालणें	भू० वि० १ आचरित. वि० २ दुराचारी. ३ विचारी. ४ उच्चार्यमाण. ५ विचारणीय. ६ अविचारी. ७ उच्चार्य. ८ अनुच्चार्य.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		९ व्यभिचारी. १० अभिचारी. ना० ११ अनुचर (चाकर). १२ चरित्र. १३ आचार्य. १४ चरण. १५ आश्चर्य. भा० १६ प्रचार. १७ संचार. १८ दुराचार. १९ दुराचरण. २० आचार. २१ आचरण. २२ उपचार. २३ परिचार. २४ विचार. २५ विचारणा. २६ चर्या. २७ उच्चार. २८ उच्चारण. २९ अतिचर. ३० अतिचार. ३१ अभिचार. ३२ व्यभिचार.
१३७ चर्च्	भाषणकरणें	भा० १ चर्चा (वाद).
१३८ चर्व्	चावणें	भू० वि० १ चर्वित. भा० २ चर्वण.
१३९ चल्	कांपणें	भू० वि० १ चलित. वि० २ चंचल. ३ चल. ४ अचल. ५ निश्चल. भा० ६ चालन. ७ चालना. या धातूपासून प्राकृत चाळणें.
१४० चि	मिळविणें	भू० वि० १ संचित. २ निश्चित. ३ परिचित. ४ अपरिचित. वि० ५ निश्चायक. भा० ६ संचय. ७ निश्चय. ८ परिचय. ९ अपचय. १० उपचय. ११ समुच्चय.
१४१ चिट्	चाकरीकरणें	ना० १ चेट (गुलाम). २ चेटी (दासी).
१४२ चित्	विचारकरणें	भू० वि० १ चिंतित. २ अचिंतित. वि० ३ चिंत्य. ४ अचिंत्य. ना० ५ चित्त. ६ चिंता. भा० ७ चेतना.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
१४३ चित्र	नानाप्रकारचे रंग देणें	भू० वि० १ चित्रित (चितरलेलें). वि० २ विचित्र. ना० ३ चित्र (आश्चर्य).
१४४ चिन्ह	खूण करणें	भू० वि० १ चिन्हित. ना० २ सुचिन्ह. ३ दुश्चिन्ह. ४ चिन्ह.
१४५ चिल्	नेसणें	ना० १ चैल (वस्त्र). वि० २ सचैल (वस्त्रसुद्धां).
१४६ चुद्	प्रेरणा करणें	भू० वि० १ चोदित. वि० २ चोद्य. ३ अचोद्य. भा० ४ चोदना (आज्ञा).
१४७ चुब्	चुंबणें	भू० वि० १ चुंबित. २ अचुंबित. भा० ३ चुंबन.
१४८ चुर्	चोरणें	ना० १ चोर.
१४९ चुल्	रचणें	ना० १ चुल्ली (चूल).
१५० चूण्	संकोच करणें	या धातूपासून चुण्या.
१५१ चूर्ण्	पूड करणें	भू० वि० १ चूर्णित. ना० २ चूर्ण. या धातूपासून प्राकृत चूर्णिका.
१५२ चूष्	चोखणें	भू० वि० १ चोषित. वि० २ चोष्य. भा० ३ चोषण.
१५३ चेष्ट	हालणें	भू० वि० १ चेष्टित. २ विचेष्टित. वि० ३ कुचेष्ट. ४ सचेष्ट. ५ निश्चेष्ट. भा० ६ चेष्टा.
१५४ च्यु	गळून पडणें	भू० वि० १ च्युत (गळून पडलेला). ना० २ अच्युत (विष्णु).

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		छ.
१५५ छद्	झांकणें	भू० वि० १ छन्न. २ आच्छन्न. ३ आच्छादित. वि० ४ आच्छाद्य. ५ आच्छादक. ना० ६ छत्र. ७ छद्म. (कपट). भा० ८ आच्छादन.
१५६ छिद्	कापणें	भू० वि० १ अविच्छिन्न. २ अवच्छिन्न. ३ छिन्न. ४ उच्छिन्न. वि० ५ अवच्छेदक. ६ उच्छेदक. ७ उच्छेदनीय. ८ उच्छेद्य. ना० ९ विच्छेद (अंतर). १० छेद. भा० ११ अवच्छेद (कापणें). १२ उच्छेद. १३ उच्छेदन.
१५७ छिद्र्	भोंसकणें	वि० १ सच्छिद्र. २ अच्छिद्र. ना० ३ छिद्र. (भोंक).
		ज.
१५८ जन्	उत्पन्नहोणें	भू० वि० १ जात. २ अभिजात. (सभ्य किंवा सत्कुलीन). वि० ३ निर्जन. ४ अजन्मा (ज्यास जन्म नाहीं तो). ५ विजातीय. ६ सजातीय. ७ आजन्म (जन्मपर्यंत). ना० ८ जंतुः ९ जननी. १० जन. ११ दुर्जन. १२ सज्जन. १३ जन्म. १४ अनुजन्मा. १५ अनुज. १६ प्रजा. १७ अभिजन (कुटुंब किंवा चाकर). भा० १८ जनन.
१५९ जप्	मनांत बोलणें	वि० १ जाप्य. २ जप्ता. भा० ३ जप.
१६० जर्ज्	दुखावणें	वि० १ जर्जर.
१६१ जल्	लपविणें	ना० १ जाल (जाळें).
१६२ जल्प	स्पष्ट बोलणें	भू० वि० १ जल्पित. वि० २ जल्पक. भा० ३ ज-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		ल्यना.
१६३ जागृ	जागेहोणें	भू॰ वि॰ १ जागृत. वि॰ २ जागरूक. भा॰ ३ जागृति.
१६४ जि	जिंकणें	भू॰ वि॰ १ जित. २ विजित. ३ अजित. ४ पराजित. वि॰ ५ जयी. ६ विजयी. ७ जेता. ८ जय्य. ९ अजय्य. १० जेय. ११ अजेय. १२ जिगीषु. १३ जैत्र. १४ दुर्जय. १५ जिष्णु. ना॰ १६ जय. १७ विजय. १८ जिगीषा. १९ पराजय.
१६५ जीव्	वांचणें	भू॰ वि॰ १ जीवित. वि॰ २ संजीवनी. ३ अनुजीव्य. ४ निर्जीव. ५ उपजीव्य (यजमान). ६ उपजीवक (चाकर). ७ अनुजीवक. ८ सजीव. ९ उपजीवि. (चाकर). ना॰ १० जीव. भा॰ ११ जीवन. १२ उपजीविका. १३ अनुजीवन. १४ उज्जीवन (उठावणी).
१६६ जुड्	जोडणें	यापासून प्राकृत जोडणें.
१६७ जृंभ्	गात्रें ताणणें	भू॰ वि॰ १ उज्जृंभित (विकसित जाहालेलें). ना॰ २ जृंभा (जांभई).
१६८ जृ	ह्मातारें होणें (जर्, जीर्)	भू॰ वि॰ १ जीर्ण (जुनें). २ अजीर्ण. वि॰ ३ जरठ. ४ निर्जर. ना॰ ५ जरा (ह्मातारपण).
१६९ ज्ञा	जाणणें	भू॰ वि॰ १ ज्ञात. २ आज्ञप्त. ३ आज्ञापित. ४ अनुज्ञात. ५ प्रतिज्ञात. वि॰ ६ ज्ञानी.

धातु. अर्थ. उदाहरण.

७ ज्ञेय. ८ प्रज्ञावान्. ९ दुर्ज्ञेय. १० सुज्ञ. ११ अज्ञ. १२ ज्ञातव्य. १३ ज्ञापक. १४ ज्ञाप्य. १५ ज्ञाता. १६ प्राज्ञ. १७ विज्ञानी. १८ अभिज्ञ. भा० १९ प्रज्ञा. २० संज्ञा. २१ अनुज्ञा. २२ अवज्ञा. २३ आज्ञा. २४ प्रतिज्ञा. २५ आज्ञप्ति. २६ विज्ञप्ति. २७ विज्ञान. २८ परिज्ञान. २९ ज्ञान. ३० ज्ञापन (जाणविणें). ३१ आज्ञापन.

१७० ज्वर् रोगहोणें. भू० वि० १ ज्वरित. वि० २ ज्वरी. ना० ३ ज्वर.

१७१ ज्वल् पेटणें भू० वि० १ ज्वलित. २ प्रज्वलित. ३ उज्ज्वलित. ना० ४ ज्वाला. भा० ५ प्रज्वालन. ६ उज्ज्वलन. यापासून प्राकृत उजळ, उजळणें.

ट.

१७२ टक् बांधणें ना० १ टंक (टांकी).

१७३ टीक् जाणें, जाणणें } वि० १ सटीक. ना० २ टीका.

ण.

१७४ णम् बोलावणें (नम, नाम) } ना० १ नाम (नाव). २ नामधेय (तोच अर्थ).

१७५ णल् बांधणें ना० १ नल (नळ). २ प्रणाली. ३ प्रणालिका (तोच अर्थ).

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
१७६ णास्	शब्दकरणें	ना० १ नासा (नाक). २ नासिका (तोच अर्थ).

त.

१७७ तट्	रचणें	वि० १ तटी. ना० २ तट. यापासून प्राकृत तारी.
१७८ तड्	ठोकणें	भू० वि० १ ताडित. २ संताडित. भा० ३ ताडन.
१७९ तंत्रि	पसरणें	ना० १ तंत्र (मंत्रशास्त्रांतील पूजाविशेष).
१८० तद्र	मोहितकरणें	ना० १ तंद्रा (आलस्य).
१८१ तन्	पसरणें	वि० १ उत्तान (उताणें). २ नितांत. ना० ३ तनु (शरीर). ४ तंतु.
१८२ तप्	तापणें	भू० वि० १ तप्त. २ संतप्त. ३ तापित. ४ अनुतप्त. वि० ५ अनुतापी. ६ तापस (तपस्वी). ना० ७ ताप. ८ संताप. ९ अनुताप. १० पश्चात्ताप. ११ तप. १२ आतप. १३ तपन (सूर्य). भा० १४ तापन (तापविणें).
१८३ तर्क्	कल्पनाकरणें	भू० वि० १ तर्कित. २ वितर्कित. वि० ३ तर्क्य. ४ अतर्क्य. ५ वितर्क्य. ६ अप्रतर्क्य. ना० ७ तर्क. ८ वितर्क. ९ कुतर्क.
१८४ तल्	खालीअसणें	ना० १ तल (तळ). २ तालु. ३ अतल. ४ वितल. ५ सुतल. ६ तलातल. ७ महातल. ८ रसातल. ९ पाताल.
१८५ तस्	अलंकारकरणें	ना० १ अवतंस (तुरा). २ उत्तंस (तोच अर्थ).

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
१८६ तिज्	पाजिवणें	भू० वि० १ तीक्ष्ण. वि० २ उत्तेजक. ३ सतेज. ४ निस्तेज. ना० ५ तेज. भा० ६ उत्तेजन.
१८७ तुर्	घाईकरणें	वि० १ आतुर. २ तुरंग (घोडा). ३ तुरंगम (तोचअर्थ).
१८८ तुल्	तोलणें	भू० वि० १ तुलित. वि० २ तुल्य. ३ अतुल. भा० ४ तुलना. ५ तोलन. ६ तुला.
१८९ तुष्	संतोषी होणें	भू० वि० १ तुष्ट. २ संतुष्ट. वि० ३ संतोषी. ४ तोषक. ना० ५ तुष्टि. ६ तोष. ७ संतोष. भा० ८ तोषण.
१९० तूण्	भरणें	ना० १ तूण (तीरठेवायाचा भाता). २ तूणीर. (तोचअर्थ). यापासून तुणणें.
१९१ तृप्	संतोषकरणें	भू० वि० १ तृप्त. २ अतृप्त. ३ अतितृप्त. ना० ४ तृप्ति. ५ अतितृप्ति. ६ अतृप्ति. ७ तर्पण. ८ संतर्पण.
१९२ तृष्	ताहानलागणें	भू० वि० १ तृषित. २ तर्षित. ना० ३ तृषा. ४ तृष्णा.
१९३ तॄ	तरणें (तर्, तार्, तीर्)	भू० वि० १ अवतीर्ण. २ उत्तीर्ण. ३ तीर्ण. वि० ४ तारक. ५ अनुत्तर. ६ दुस्तर. ७ उत्तार्य. ८ अवतारी. ना० ९ तारा. १० तरणि (सूर्य). ११ तरु. १२ तरंग. १३ निस्तार (तरणोपाय). १४ निस्तरण (तोचअर्थ). १५ उत्तर. भा० १६ तरण. १७ तारण.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		१८ अवतरण. १९ उत्तार. २० अवतार. या धातूपासून प्राकृत तर (मचवा) उतारू, तारू, तरंगणें इत्यादि.
१९४ त्रप्	लाजणें	ना० १ त्रपा (लाज).
१९५ त्रस्	भिणें	भू० वि० १ त्रस्त. २ संत्रस्त. ३ त्रासित. ४ वित्रस्त. वि० ५ त्रासक. ना० ६ त्रास.
१९६ त्रुट्	तुटणें	भू० वि० १ त्रुटित. भा० २ त्रोटन. यापासून तोडणें.
१९७ त्रै	पाळणें	भू० वि० १ त्रात (रक्षिलेला). वि० २ त्राता. भा० ३ त्राण. ४ परित्राण.
१९८ त्यज्	टाकणें	भू० वि० १ त्यक्त. वि० २ त्याज्य. ३ परित्यजनीय. ४ त्यागी. भा० ५ त्याग. ६ परित्याग.
१९९ त्वर्	घाईकरणें	भू० वि० १ त्वरित. वि० २ सत्वर. ना० ३ त्वरा.

द.

२०० दंड्	शासनकरणें	वि० १ उद्दंड. २ दंड्य. ३ दंडनीय. ना० ४ दंड. भा० ५ दंडन.
२०१ दंभ्	ठकविणें	वि० १ दांभिक. ना० २ दंभ (ढोंग).
२०२ दम्	शमविणें	भू० वि० १ दांत (शमविलेला). वि० २ उद्दाम. ३ दम्य. ४ दमी. भा० ५ दम. ६ दमन.
२०३ दय्	रक्षणकरणें	भू० वि० १ दयित (प्रिय). २ दयिता (प्रिया). वि० ३ दयालु. ४ सदय. ५ निर्दय. ना० ६ दया.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
२०४ दरिद्रा	गरीबहोणें	वि० १ दरिद्र (निर्धन). २ दरिद्री. ना० ३ दारिद्र्य.
२०५ दल्	फोडणें	भू० वि० १ दलित. २ विदलित. भा० ३ निर्दलन. ४ दलन. यापासून प्राकृत दळणें.
२०६ दश्	चावणें	भू० वि० १ दष्ट. २ दंशित. ना० ३ दंश. ४ उपदंश.
२०७ दह्	जाळणें	भू० वि० १ दग्ध. २ विदग्ध. (चतुर). ना० ३ दाह. ४ वैदग्ध्य. भा० ५ दहन.
२०८ दा	देणें	भू० वि० १ उदात्त. २ अनुदात्त. वि० ३ दाता. ४ देय. ५ अदेय. ६ उपादेय. ७ दापनीय. ८ दाप्य. ९ दापक. ना० १० दाय (वांटा). ११ निदान. १२ उपादान. भा० १३ दान. १४ कुदान. १५ अवदान. १६ दापन.
२०९ दास्	देणें	ना० १ दास. २ दासी. ३ दास्य.
२१० दिश्	दाखविणें	भू० वि० १ उपदिष्ट. २ आदिष्ट. ३ उद्दिष्ट. ४ निर्दिष्ट. वि० ५ उपदेष्टा. ६ उपदेशक. ७ ना० ८ दिशा. ९ देश. १० उपदेश. ११ उपदिशा. १२ अतिदेश. १३ आदेश. १४ उद्देश. १५ दिक्. १६ निदेश (आज्ञा). १७ संदेश (बातमी). १८ निर्देश.
२११ दिह्	एकत्र जमा करणें	वि० १ संदिहान. ना० २ देह. ३ संदेह.
२१२ दीक्ष्	व्रत घेणें	भू० वि० १ दीक्षित. ना० २ दीक्षा.

धातु. अर्थ. उद्राहरण.

२७३ दीप् प्रकाशणें भू० वि० १ दीप्त. २ प्रदीप्त. वि० ३ उद्दीपक. ४ देदीप्यमान. ना० ५ दीप. ६ प्रदीप. ७ दीप्ति. भा० ८ उद्दीपन.

२७४ दुःखू दुःखदेणें भू० वि० १ दुःखित. वि० २ निर्दुःख. ३ सदुःख. ४ दुःखी. ना० ५ दुःख.

२७५ दुल् डोलणें भू० वि० १ आंदोलित. वि० २ दोलायमान. ना० ३ आंदोला (झोपाळा). ४ दोला (तोच अर्थ). भा० ५ आंदोलन. यापासून प्राकृत हिंदुळा.

२७६ दुष् वाईट कामी करणें भू० वि० १ दुष्ट. २ दूषित. वि० ३ दोषी. ४ सदोष. ५ निर्दोष. ६ दूषक. ७ दूष्य. ना० ८ विदूषक (फजीतखोर). ९ दोष. १० दूषण.

२७७ दुह् भरणें वि० १ दोग्धा. ना० २ दुग्ध. भा० ३ दोहन.

२७८ दृ घेणें भू० वि० १ दृत. २ आदृत. ना० ३ आदर. ४ अनादर.

२७९ दृप् गर्विष्ठ होणें भू० वि० १ दृप्त. २ दर्पित. ना० ३ दर्प. ४ कंदर्प (कामदेव).

२८० दृश् पाहणें (दर्श्) भू० वि० १ दृष्ट. २ दर्शित. ३ प्रदर्शित. वि० ४ दर्शक. ५ दर्शी. ६ दृश्य. ७ अदृश्य. ८ दर्शनीय. ९ द्रष्टा. १० उपद्रष्टा (चौकसनीस). ११ दुर्दर्शी. १२ द्रष्टव्य. ना० १३ दृष्टि. १४ आदर्शी. १५ दृक्. १६ दर्शी. भा० १७ दर्शन. १८ प्रदर्शन.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
२२१ दॄ	फाडणें	भू० वि० १ विदारित. वि० २ विदार्य. ना० ३ दारु. भा० ४ विदारण. ५ दारण.
२२२ द्युत्	प्रकाशणें	भू० वि० १ द्योतित. ना० २ द्युति. (प्रकाश). भा० ३ द्योतन.
२२३ द्रु	जाणें	ना० १ द्रव. २ द्रव्य.
२२४ द्रुह्	ठार माराव यास इच्छिणें	वि० १ द्रोही. २ द्रोहक. ना० ३ द्रोह.
२२५ द्रै	निजणें	भू० वि० १ उन्निद्र. २ निद्रित. वि० ३ निद्रालु. ना० ४ निद्रा.
२२६ द्विष्	द्वेषकरणें	भू० वि० १ द्विष्ट. २ विद्विष्ट. वि० ३ द्वेषी. ४ द्वेष्य. ५ द्वेष्टा. ६ विद्वेषी. ७ विद्वेष्टा. ना० ८ द्वेष. ९ विद्वेष.

ध.

२२७ धम्	फुंकणें	ना० १ धमनी. (फुंकणी किंवा रक्तवाहिनी शिरा). २ धमन (भाता)
२२८ धा	पोसणें (हि)	भू० वि० १ अभिहित. वि० २ उपधायक. ३ धाता. ४ विधाता. ५ प्रधान. ६ अप्रधान. ७ अभिधेय. ८ अभिधायक. ९ विधायक. १० विधेय. ना० ११ धातु. १२ समाधान. १३ उपाधान. १४ अभिधा. १५ अभिधान. १६ विधि. १७ धात्री (दाई). भा० १८ विधान. १९ विधापन.
२२९ धा	धारणकरणें (हि)	भू० वि० १ परिहित. (नेसलेलें). २ परिधा-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		पित (नेशिवलेले). वि० ३ परिधानीय. ४ परिधापयिता. ना० ५ अवधान. ६ अनुसंधान. ७ संधान. ८ संधि. भा० ९ परिधान. १० परिधापन.
२३० धाव्	धांवणे	भा० १ धावन (पळणे).
२३१ धाव्	स्वच्छ करणें	भू० वि० १ धावित. भा० २ धावन. ३ दंतधावन.
२३२ धूप्	तापविणें वासदेणें.	भू० वि० १ धूपित. ना० २ धूप.
२३३ धृ	धारणकरणें	भू० वि० १ धृत. २ सुधारित. वि० ३ धारक. ४ धर्मी. ५ धर्मिष्ठ. ६ निराधार. ७ धर्त्ता. ८ धारयिता. ९ धारणिक (कर्जघेणारा). १० साधारण. ना० ११ धारणा. १२ निर्धार. १३ धर्म. १४ अधर्म. १५ धारा. १६ आधार. १७ धरा. १८ धरित्री. १९ धरणी. २० धृति. २१ निर्धार. भा० २२ धारण. २३ धरण. २४ संधारण. २५ सुधारण. यापासून प्राकृत धरणें, पारणें इत्यादि.
२३४ धृषु	धीरअसणें	भू० वि० १ धृष्ट. ना० २ धार्ष्ट्य.
२३५ धृष्	शक्तिबंधनकरणें	भू० वि० १ धर्षित. वि० २ दुर्धर्ष. भा० ३ धर्षण. (जरब घालणें).
२३६ ध्यै	विचारकरणे	भू० वि० १ ध्यात. वि० २ ध्याता. ३ ध्येय. ४ ध्यातव्य. ना० ५ धी (बुद्धि). ६ सं-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		ध्या. ७ अनुध्यास. ८ निदिध्यास. भा० ९ ध्यान. १० निदिध्यसन.
२३७ ध्वन्	शब्दकरणें	भू० वि० १ ध्वनित. ना० २ ध्वनि. ३ प्रतिध्वनि.
२३८ ध्वंस्	नाशकरणें	भू० वि० १ ध्वस्त. २ विध्वस्त. ना० ३ विध्वंस. भा० ४ ध्वंसन. यापासून प्राकृत विद्धाट.

न.

२३९ नट्	नाचणें	ना० १ नट. २ नाटक. ३ नाट्य. यापासून प्राकृत नटणें.
२४० नद्	शब्दकरणें	वि० १ सनाद. ना० २ नदी. ३ नाद. ४ निनाद. ५ प्रणाद.
२४१ नद्	आनंदीहोणें	भू० वि० १ आनंदित. वि० २ आनंदकारी. ३ आनंदी. ना० ४ नंदन. ५ अभिनंदन.
२४२ नम्	नमणें	भू० वि० १ नत. २ प्रणत. ३ विनत. ४ उन्नत. ५ नमित. ६ उन्नमित. वि० ७ नम्य. ना० ८ प्रणाम. ९ उन्नति. १० परिणाम. ११ नति. १२ नमस्कार. भा० १३ नमन. १४ उन्नमन.
२४३ नश्	नाशकरणें	भू० वि० १ नष्ट. २ विनष्ट. वि० ३ नाशक. ४ विनाशी. ५ अविनाशी. ६ नश्वर. भा० ७ नाश. ८ विनाश.

धातु	अर्थ	उदाहरण
२४४ नाथ्	शक्ति असणें	ना० १ नाथ (धनी). वि० २ अनाथ.
२४५ निंद्	हेलना करणें	भू० वि० १ निंदित. वि० २ निंदक. ३ निंद्य. ना० ४ निंदा.
२४६ नी	पोंचविणें	भू० वि० १ नीत. २ आनीत. ३ उपनीत. ४ अनुपनीत. ५ विनीत. वि० ६ नायक. ७ विनायक. ८ विनेता (शिक्षक किंवा वाटाड्या). ९ प्रणयी. १० अपनेता. ना० ११ नेत्र. १२ उपनेत्र (चष्मा). भा० १३ विनय. १४ उन्नय (उठावणी). १५ उन्नयन (विचार). १६ उपनयन (मुंज). १७ नय. १८ अनुनय (मान किंवा उपदेश). भा० १९ आनयन. २० नयन (नेणें). २१ अभिनय (अनुकार). २२ अपनय (नाकबूल करणें). यापासून प्राकृत नेणें, आणणें.
२४७ नील्	रंगविणें	वि० १ नील (काळें).
२४८ नुद्	प्रेरणा करणें	भू० वि० १ नोदित. ना० २ विनोद. भा० नोदन.
२४९ नृत्	नाचणें	वि० १ नर्त्तक. २ नर्त्तकी. भा० ३ नृत्य. ४ नर्तन.

प.

२५० पक्ष्	स्वीकार करणें	वि० १ विपक्षी. २ प्रतिपक्षी. ३ असत्

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		पक्षी. ना० ४ विपक्ष. ५ प्रतिपक्ष. ६ सुपक्ष. ७ दुष्पक्ष. ८ सत्पक्ष. ९ असत्पक्ष. १० पक्ष (पांख).
२५१ पच्	शिजविणें	भू० वि० १ पक्क. २ परिपक्क. ३ अपक्क. वि० ४ पाचक. ५ पक्का. भा० ६ पाक. ७ परिपाक. ८ विपाक. (परिणाम). ९ पाचन. १० पचन.
२५२ पट्	जाणें	भू० वि० १ उत्पाटित. वि० २ उत्पाट्य. ३ अनुत्पाट्य. ना० ४ परिपाटी (रीति). भा० ५ उत्पाटन.
२५३ पट्	विभागणें	भू० वि० १ पाटित. २ विपाटित. भा० ३ पाटन (फोडणें). ४ विपाटन.
२५४ पठ्	उच्चार करणें	भू० वि० १ पठित. २ पाठित. वि० ३ पाठक. ४ पठनीय. ५ पाठनीय. ना० ६ पाठ. ७ अपपाठ. भा० ८ पठन. ९ पाठन.
२५५ पत्	पडणें	भू० वि० १ पतित. २ पातित. ३ अतिपातित. ना० ४ पतग. ५ पातक. ६ निपात. ७ अतिपात. ८ संपात. ९ प्रपात (प्रवाह).
२५६ पथ्	चालणें	वि० १ पथिक. २ पथ्य. ३ अपथ्य. ना० ४ पथ. ५ अपथ. ६ कुपथ.
२५७ पद्	चालणें सिद्धविणें (पन्न)	भू० वि० १ संपादित. २ संपन्न. ३ उत्पन्न. ४ आपादित. ५ आपन्न. ६ उपप-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		न्न. ७ निष्पन्न. ८ व्युत्पन्न. ९ संपन्न. १० उत्पन्न. ११ उपपादित. १२ प्रतिपादित. वि० १३ पद्य. १४ संपाद्य. १५ संपादक. १६ आपाद्य. १७ आपादनीय. १८ व्युत्पाद्य. १९ उपपादक. २० उत्पादक. २१ उत्पतिष्णु. २२ उत्पाद्य. २३ उत्पादनीय. २४ प्रतिपाद्य. २५ प्रतिपादक. ना० २६ पाद. २७ संपत्ति. २८ संपदा. २९ विपदा. ३० विपत्ति. ३१ आपत्ति. ३२ आपदा. ३३ निष्पत्ति. ३४ विप्रतिपत्ति. ३५ व्युत्पत्ति. ३६ पदवी. ३७ उत्पत्ति. ३८ उपपत्ति. ३९ उत्पात. ४० अनुपपत्ति. भा० ४१ प्रतिपादन. ४२ उपपादन. ४३ संपादन. ४४ आपादन. ४५ उत्पादन. इत्यादि.
२५८ पर्व्	भरणें	नां० १ पर्व (पोर्णिमा. किंवा अमावास्या). २ पर्व (पेर).
२५९ पश्	बांधणें	वि० १ विपाश (मुक्त). ना० २ पाश.
२६० पा	पिणें	वि० १ पेय. २ पानीय. ना० ३ पात्र. भा० ४ पान. ५ अनुपान.
२६१ पार्	संपविणें	ना० १ पार (नद्यादिकांचें तीर).
२६२ पाल्	राखणें	भू० वि० १ परिपालित. वि० २ परिपाल्य. ३ पालक. भा० ४ पालन. ५ परिपालन.
२६३ पिष्	चूर्णकरणें	भू० वि० १ पिष्ट. २ पेषित. वि० ३ पेषक. ४ पेष्य. ना० ५ पेषणी (जांतें).

धातु. अर्थ. उदाहरण.

२६४ पीड् दुःखदेणें भू० वि० १ पीडित. ना० २ आपीड (तुरा). भा० ३ पीडा. ४ पीडन. ५ आपीडन.

२६५ पुष् पोसणें भू० वि० १ पुष्ट. २ पोषित. वि० ३ पोषक. भा० ४ पोषण.

२६६ पू पवित्रकरणें भू० वि० १ पूत. २ पुनीत. वि० ३ पवित्र. ४ पुण्यवान्. ना० ५ पवन. ६ पवमान. ७ पुण्य. भा० ८ पावन.

२६७ पूज् पूजाकरणें भू० वि० १ पूजित. वि० २ पूजक. ३ पूज्य. ४ अपूज्य. भा० ५ पूजा. ६ पूजन.

२६८ पृ भरणें (पूर) } भू० वि० १ पूर्ण. २ अपूर्ण. ३ संपूर्ण. ४ परिपूर्ण. ५ पूरित. वि० ६ पूरक. भा० ७ पूर्ति. ८ पूरण.

२६९ पृ उद्योगकरणें भू० वि० १ व्याप्रत. भा० २ व्यापार.

२७० पृच् संयोगकरणें (पृक्त, पर्क) } भू० वि० १ संपृक्त. (मिश्रित). भा० २ संपर्क.

२७१ प्रछ् पुसणें (पृछ्) } वि० १ पृछक. भा० २ पृछा. ३ प्रश्न.

२७२ प्रथ् कीर्तिहोणें भू० वि० १ प्रथित. भा० २ प्रथा (लोकप्रसिद्धि).

२७३ प्री प्रीतिकरणें भू० वि० १ प्रीत. वि० २ प्रिय. ३ विप्रिय. भा० ४ प्रीति.

२७४ प्री तृप्तकरणें भू० वि० १ अभिप्रेत. ना० २ अभिप्राय.

२७५ प्रेष् जाणें भू० वि० १ प्रेषित. वि० २ प्रेषक. भा० ३

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		प्रेष. ४ प्रेषण.
२७६ प्लु	जाणे	ना० १ प्लुव (उडी, किंवा होडी, किंवा पोहणें). २ उत्प्लुव (होडी). ३ उपप्लुव (उपद्रव).

फ.

२७७ फल्	उत्पन्न करणें	भू० वि० १ फलित. वि० २ सफल. ३ निष्फल. ना० ४ फल.
२७८ फुल्ल	फुलणें	भू० वि० १ उत्फुल्ल. २ प्रफुल्ल. ३ प्रफुल्लित.

ब.

२७९ बंध्	बांधणें	भू० वि० १ बद्ध. २ संबद्ध. ३ अबद्ध. वि० ४ बद्धक. ५ संबंधी. ना० ६ प्रबंध. ७ संबंध. ८ अनुबंध. ९ निर्बंध. १० निबंध. भा० ११ बंधन. १२ प्रतिबंध. १३ निबंधन.
२८० बल्	शक्तिरोधकरणें	वि० १ प्रबळ. २ सबल. ३ दुर्बळ. ४ निर्बळ. ५ बली. ६ बलीयस्. ना० ७ बल. ८ अबला (स्त्री).
२८१ बाध्	दुःख देणें	भू० वि० १ बाधित. २ अबाधित. वि० ३ अबाध. ४ निर्बाध. ५ बाधक. ना० ६ बाध. ७ बाधा.
२८२ बीज्	जाणें	वि० १ सबीज. २ निर्बीज. ना० ३ बीज.
२८३ बुध्	समजणें	भू० वि० १ बुद्ध. २ अप्रबुद्ध. ३ उद्बुद्ध. ४ दुर्बुद्ध. ५ प्रबुद्ध. वि० ६ सुबोध. ७ दुर्बोध. ८ बोध्य. ९ बोधनीय. १० बोधक. ११ उद्बोधक. १२ प्रबोधक. भा० १३ बोध. १४ बु-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		द्धि.१५ सुबुद्धि.१६ दुर्बुद्धि.१७ बुध.१८ उद्बोध.१९ विबुध.२० प्रबोध.२१ प्रबोधन.२२ अवबोध.२३ संबोधन.
		भ.
२८४ भक्ष्	खाणें	भू०वि०१ भक्षित. वि०२ भक्ष्य.३ दुर्भक्ष्य.४ भक्षणीय.५ अभक्षणीय.६ भक्षक. भा०७ भक्षण.
२८५ भज्	सेवाकरणें (भग्)	भू०वि०१ भक्त.२ अभक्त. वि०३ सुभग.४ दुर्भग. ना०५ भाजन (भांडें) भा०६ भक्ति.७ भजन.८ भाग्य.
२८६ भज्	विभागणें	भू०वि०१ विभक्त. वि०२ विभाज्य.३ विभाजक.४ भाज्य.५ भाजक. भा०६ भाग.७ विभाग.८ विभक्ति.
२८७ भंज्	मोडणें	भू०वि०१ भग्न. वि०२ अभंग.३ भंगुर. ना०४ भंग.५ भंजन.६ प्रभंजन (वायु).
२८८ भण्	ह्मणणें	भू०वि०१ भणित. ना०२ भणिति.
२८९ भर्त्स्	हेलना करणें	भू०वि०१ भर्त्सित.२ निर्भर्त्सित. वि०३ निर्भर्त्सक. ना०४ भर्त्सन.५ निर्भर्त्सना.
२९० भा	प्रकाशणें	ना०१ प्रभा.२ भानु.
२९१ भाष्	बोलणें	भू०वि०१ भाषित.२ सुभाषित. वि०३ बहुभाषी.४ भाष्य. ना०५ भाषा.६ परिभाषा. भा०७ भाषण.८ दुर्भाषण.९ सुभा-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		षण. १० संभाषण. यापासून प्राकृत भाकित, भाकणें
२९२ भास्	प्रकाशणें	वि० १ भास्कर. २ भास्वर. ३ भासुर. ना० ४ भास. ५ आभास.
२९३ भिक्ष्	मागणें	वि० १ भिक्षु. २ भिक्षुक. ना० ३ भिक्षा. ४ दुर्भिक्ष (माहागाई). ५ सुभिक्ष (संवगाई).
२९४ भिद्	विदारण करणें	भू० वि० १ भिन्न. २ अभिन्न. ३ उद्भिद्. ४ उद्भिज. वि० ५ भेदक. ६ भेद्य. ७ भेदनीय. ८ निर्भेद्य. ९ अभेद्य. १० सुभेद्य. ११ भेदी. ना० १२ भित्ति. भा० १३ भेद. १४ प्रभेद. १५ अभेद.
२९५ भिषज्	औषध देणें	ना० १ भिषक् (वैद्य). २ भेषज (औषध). ३ भेषज्य (वैद्यक्रिया).
२९६ भी	भिणें	भू० वि० १ भीष्म. २ भीत. ३ भीषण. वि० ४ निर्भय. ५ सभय. ६ भयानक. ७ भीरु. ना० ८ भीति. ९ भय. १० अभय.
२९७ भुज्	खाणें	भू० वि० १ भुक्त. २ अभुक्त. वि० ३ भोज्य. ४ अभोज्य. ५ भोक्ता. भा० ६ भोजन.
२९८ भुज्	उपभोग घेणें	वि० १ भोगी. २ भोग्य. ३ अभोग्य. ४ भुजिष्य. ५ भुजिष्या. ना० ६ भुंजान. भा० ७ भोग. ८ संभोग. ९ उपभोग.
२९९ भू	होणें	भू० वि० १ भूत. २ उद्भूत. ३ अनुभूत. ४ आ-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		विर्भूत. ५ संभूत. ६ पराभूत. ७ अभिभूत. ८ परिभूत. ९ प्रभूत. १० भावित. ११ संभावित. वि० १२ भव्य. १३ भवितव्य. १४ भावि. १५ भावुक. १६ भविष्णु. १७ संभवि. १८ असंभवि. १९ संभाव्य. २० आनुभाविक. २१ अनुभवि. २२ सानुभव. २३ निरनुभव. २४ २५ विभु. २६ विभावनीय. ना० २७ भाव. २८ प्रभाव. २९ प्रभव. ३० पराभव. ३१ संभव. ३२ अनुभव. ३३ अनुभूति. ३४ अभाव. ३५ आविर्भाव. ३६ विभव. ३७ भवन. ३८ भावना. ३९ संभावना. ४० वैभव. ४१ अभिभव. ४२ अनुभाव. ४३ परिभव. ४४ परिभाव. इत्यादि.
३०० भूष्	अलकार करणें	भू० वि० १ भूषित. २ सुभूषित. वि० ३ भूषक. भा० ४ भूषा. ५ भूषण.
३०१ भृ	भरणें, पोसणें	भू० वि० १ भृत. २ संभृत. ना० ३ भर्त्ता. भा० ४ भरण.
३०२ भृ	धारणकरणें	ना० १ भार. २ अभ्र. ३ आभरण. ४ संभार.
३०३ भृज्	भाजणें	भू० वि० १ भर्जित.
३०४ भ्रम्	वाटोळें फिरणें	भू० वि० १ भ्रांत. वि० २ भ्रामक. ना० ३ भ्रमर. भा० ४ भ्रम. ५ विभ्रम. ६ परिभ्रम. ७ भ्रमण. ८ परिभ्रमण. ९ संभ्रम. १०

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		भ्रांति.
३०५ भ्रंश्	खालींपडणें	भू० वि० १ भ्रष्ट. भा० २ भ्रंश. ३ अपभ्रंश.
		म.
३०६ मड्	शृंगारकरणें	भू० वि० १ मंडित. ना० २ मंडल. ३ मंडप. ४ मंडली. भा० ५ मंडन.
३०७ मथ्	घुसळणें	भू० वि० १ मथित. भा० २ मंथन. यापासून प्राकृत मांथणी.
३०८ मद्	हर्षहोणें	भू० वि० १ मत्त. २ प्रमत्त. ३ उन्मत्त. वि० ४ मादक. ५ मद्य. ६ उन्मादक. ना० ७ मद. ८ मदन. ९ प्रमाद. १० प्रमदा (स्त्री).
३०९ मन्	मननकरणें	भू० वि० १ संमत. २ अनुमत. ३ अभिमत. ना० ४ मन. ५ मति. ६ मुनि. ७ मत. ८ विमत. ९ मीमांसा. भा० १० संमति. ११ अनुमति. १२ मनन.
३१० मन्त्र्	गुप्तमसलतकरणें	भू० वि० १ अभिमंत्रित. २ मंत्रित. वि० ३ मंत्री. ना० ४ मंत्र. भा० ५ आमंत्रण. ६ निमंत्रण. ७ अभिमंत्रण.
३११ मल्	धारणकरणें	वि० १ मलिन. २ निर्मल. ३ विमल. ना० ४ मल. ५ परिमल.
३१२ मस्ज	स्नानकरणें (मज्ज्)	भू० वि० १ मग्न. २ निमग्न. ३ मज्जित. भा० ४ मज्जन.
३१३ मह्	मानणें	वि० १ महत्. २ महान्.
३१४ मा	मोजणें	भू० वि० १ मित. २ अमित. ३ परिमित.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		४ अनुमित. वि० ५ समान. ६ उपमेय. ७ निरुपम. ८ प्रामाणिक. ९ अप्रतिम. १० प्रमेय. ना० ११ मान. १२ प्रमाण. १३ विमान. १४ प्रतिमा. १५ उपमा. १६ परिमाण. १७ अनुमिति.
३१५ मान्	सत्कार करणें	भू० वि० १ मान्य. २ संमानित. वि० ३ मानी. ४ अभिमानी. ५ दुरभिमानी. ना० ६ माता. ७ अभिमान. ८ दुरभिमान. ९ मान. १० अवमान. ११ संमान.
३१६ मिश्र	मिसळणें	भू० वि० १ मिश्रित. वि० २ मिश्र. भा० ३ मिश्रण. ४ संमिश्रण.
३१७ मिल्	संयुक्त होणें	भू० वि० १ मिलित. २ मेलित. वि० ३ दुर्मिल. भा० ४ मेलन. ५ मीलन ६ संमेलन.
३१८ मुच्	टाकणें	भू० वि० १ मुक्त. २ विमुक्त. ३ मोचित. वि० ४ मुमुक्षु. भा० ५ मुक्ति. ६ मोचन.
३१९ मुट्	मर्दन करणें.	यापासून प्राकृत मुटकणें.
३२० मुड्	कापणे	भू० वि० १ मुंडित. वि० २ मुंडी (सन्यासी). भा० ३ मुंडन.
३२१ मुद्	संतुष्ट होणें	भू० वि० १ मुदित. २ मोदित. ३ अनुमोदित. वि० ४ मोदक. ना० ५ कुमुद. ६ प्रमोद. ७ आमोद. भा० ८ अनुमोदन.
३२२ मुर्छ्	मोह पावणें	भू० वि० १ मूर्छित. भा० २ मूर्छा. ३ मूर्छना. ४ मूर्छन. ५ संमूर्छन.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
३२३ मुह्	मोहपावणें	भू० वि० १ मूढ. २ मुग्ध. ३ मुग्धा. ४ मोहित. भा० ५ मोह. ६ मोहन.
३२४ मूल्	बळकटहोणें	भू० वि० १ उन्मूलित. ना० २ मूल. भा० ३ उन्मूलन.
३२५ मृ (मर्, मार्)	मरणें	भू० वि० १ मृत. वि० २ मारक. ना० ३ मृत्यु. ४ अपमृत्यु. ५ अमर. ६ अमृत. ७ मर्त्य. भा० ८ मरण. ९ मारण.
३२६ मृग्	शोधणें	ना० १ मार्ग. २ सन्मार्ग. ३ कुमार्ग. ४ मृग. ५ मृगया.
३२७ मृज्	स्वच्छकरणें	ना० १ संमार्जनी (केरसुणी). भा० २ मार्जन. ३ संमार्जन. ४ परिमार्जन.
३२८ मृद्	मर्उकरणें	भू० वि० १ उपमर्दित. वि० २ मृदु. भा० ३ मर्दन. ४ संमर्द. ५ उपमर्द.
३२९ मृश्	पाहणें	भा० १ परामर्श. २ विमर्श.
३३० मेध्	समजणें	ना० १ मेधा (बुद्धि).
३३१ मेध्	मारणें	वि० १ मेध्य (पवित्र). ना० २ मेध (यज्ञ).
३३२ मोक्ष्	टाकणें	भा० १ मोक्ष. २ मोक्षण.
३३३ म्लेछ्	बोबडेंबोलणें	ना० १ म्लेछ.
३३४ म्लै (म्ला)	म्लानहोणें	वि० १ म्लान. ना० २ म्लानता.

य.

३३५ यज्	यज्ञकरणें	वि० १ याजक. २ यजमान. भा० ३ यज्ञ. ४ याग. ५ यज्ञ. ६ यजन. ७ याजन. ८ ऋत्वि-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		ज (क्रतूचाठायीं यज्ञकरणारा).
३३६ यतू	यत्नकरणें	ना० १ यति. भा० २ यत्न. ३ प्रयत्न.
३३७ यमू	स्वाधीनठेवणें	भू० वि० १ आयत. २ नियत. ३ संयत. ४ उद्येत. ५ नियमित. वि० ६ संयमी. ७ उद्यम. ८ नियंता. ९ नियामक. १० नियम्य. भा० ११ यम. १२ नियम. १३ उद्यम. १४ नियमन. १५ संयम. १६ संयमन.
३३८ यमू	वेष्टणें	भू० वि० १ आयत (लांब). ना० २ आयतन. ३ आयाम (लांबी). ४ व्यायाम.
३३९ यत्र	संकोचकरणें	ना० १ यंत्र. २ सुयंत्र. भा० ३ यंत्रण (दाबूनधरणें).
३४० यासु	यत्नकरणें	वि० १ प्रयासी. भा० २ प्रयास. ३ आयास.
३४१ या	जाणें	वि० १ अनुयायी (मागूनजाणारा). ना० २ यान (पालखी). ३ उद्यान (बाग). भा० ४ प्रयाण. ५ उद्यापन. ६ यात्रा.
३४२ याचृ	मागणें	भू० वि० १ अयाचित. वि० २ याचक. भा० ३ याचना. ४ याञ्चा.
३४३ युजू	संयोगकरणें (युक्, योग)	भू० वि० १ युक्त. २ संयुक्त. ३ वियुक्त. ४ सुयुक्त. ५ उद्युक्त. ६ उपयुक्त. ७ अभियुक्त. वि० ८ योगी. ९ योग्य. १० योजक. ११ संयोजक. १२ संयोगी. १३ वियोजक. १४ उद्योगी. १५ उपयोगी. ना० १६ युग्म. भा० १७ योग.

धातु. अर्थ. उदाहरण.

१८ प्रयोग. १९ संयोग. २० वियोग. २२ संयोजन. २३ उद्योग. २४ उपयोग. २५ कुयोग. २६ प्रयोजन. २७ नियोग. २८ अभियोग. २९ विनियोग. ३० योजना. इत्यादि.

३४४ युध् लढाई करणें | ना० १ योद्धा. २ युध्य. ३ युद्ध. ४ आयोधन ५ आयुध.

र.

३४५ रक्ष् राखणें | भू० वि० १ रक्षित. २ संरक्षित. ३ सुरक्षित. वि० ४ रक्षक. ५ रक्ष्य. ६ रक्षिता. ७ परिरक्षणीय. भा० ८ रक्षण. ९ संरक्षण. १० परिरक्षण.

३४६ रच् रचणें | भू० वि० १ विरचित. भा० २ रचना.

३४७ रंज् रंगविणें (रक्, राग) | भू० वि० १ रक्त. २ अनुरक्त. ३ विरक्त. ४ उपरक्त. वि० ५ रंजक (रंगारी). ६ विरागी. ७ अनुरंजक. भा० ८ रंजन. ९ अनुराग. १० राग (रक्तिमा). वि० ११ राग. १२ उपराग. इत्यादि.

३४८ रण् शब्दकरणें | ना० १ रण. २ रणत्कार.

३४९ रद् फाडणें | ना० १ रद. २ रदन.

३५० रभ् प्रारंभकरणें | भू० वि० १ आरब्ध. २ प्रारब्ध. ना० ३ आरंभ. ४ प्रारंभ. ५ समारंभ.

३५१ रम् खेळणें | भू० वि० १ रत. २ उपरत. वि० ३ रमणीय. ४ रम्य. ना० ५ सुरत. ६ राम. ७ रमण.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		८ आराम (बाग). ९ रति. १० रामा. भा० ११ विराम. १२ उपरम. १३ उपरति.
३५२ रसू	रुचि घेणें	वि० १ रसिक. २ विरस. ३ सुरस. ४ नीरस. ५ स्वरस. ना० ६ रस (रुचि). ७ रसना (जीभ).
३५३ राजू	प्रकाशणें	भू० वि० १ विराजित. ना० २ राज्य. ३ राजा.
३५४ राधू	सिद्धीस नेणें	वि० १ आराध्य. २ अपराधी. ३ आराधनीय. भा० ४ आराधना. ५ समाराधना. ६ अपराध.
३५५ रिचू	रिकामें करणें	भू० वि० १ रिक्त. वि० २ रेचक. भा० ३ रेचन. ४ विरेचन. ५ अतिरेक. ६ व्यतिरेक.
३५६ रु	शब्दकरणें (रव, राव)	ना० १ रव. २ आरव. ३ रावण. यापासून प्राकृत आरवणें, आरडणें.
३५७ रुचू	प्रकाशणें	वि० १ रुच्य. २ रुचिर. ना० ३ रुचि (कांति).
३५८ रुजू	दुःखदेणें	वि० १ रोगी. २ निरोगी. ना० ३ रोग. ४ आरोग्य.
३५९ रुद्	रडणें	भू० वि० १ रुदित. २ रोदित. भा० ३ रोदन.
३६० रुधू	प्रतिबंध करणें	भू० वि० १ रुद्ध. २ निरुद्ध. ३ विरुद्ध. ४ अवरुद्ध. वि० ५ रोधक. ६ विरोधी. भा० ७ रोध. ८ अनुरोध. ९ अवरोध. १० निरोध. ११ विरोध. १२ उपरोध.
३६१ रुपू	रोपणें	भू० वि० १ आरोपित. वि० २ आरोपक.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		३आरोप्य. भा० ४ आरोप.
३६२ रुष्	रागें भरणें	भू० वि० १ रुष्ट. २ रोषी. भा० ३ रोष.
३६३ रुह्	उत्पन्न होणें	भू० वि० १ आरूढ. भा० २ प्ररोह. ३ आरोह. ४ आरोहण. ५ अवरोहण.
३६४ रूप्	दाखविणें	वि० १ सरूप. २ अनुरूप (सारखें). ३ रूपक. ४ विरूप. ना० ५ रूप. ६ सुरूप. ७ कुरूप. ८ निरूपण.

ल.

३६५ लक्ष्	पाहणें	भू० वि० १ लक्षित. वि० २ विलक्षण. ना० ३ लक्ष्य. ४ लक्ष. ५ अनुलक्ष्य. ६ दुर्लक्ष्य. ७ लक्षण. ८ सुलक्षण. ९ अवलक्षण.
३६६ लग्	लागणें	भू० वि० १ लग्न. २ संलग्न. वि० ३ लग्नक (आमीन).
३६७ लघ्	पलीकडे जाणें	भू० वि० १ उल्लंघित. वि० २ उल्लंघ्य. ३ उल्लंघनीय. भा० ४ उल्लंघन.
३६८ लब्	लोंबणें	भू० वि० १ लंबित. वि० २ अवलंब्य. ३ लंबायमान. ४ लंबक. ना० ५ विलंब. ६ अवलंब. ७ अवलंबन.
३६९ लप्	बोलणें	भू० वि० १ आलपित. ना० २ अंतर्लापिका. ३ बहिर्लापिका. भा० ४ लापन. ५ प्रलाप. ६ आलाप. ७ अपलाप. ८ विलाप. पापासून लावणें.
३७० लभ्	संपादणें	भू० वि० १ लब्ध. २ उपलब्ध. वि० ३ लभ्य.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		४ अलभ्य. ५ उपलभ्य. ६ उपलभ्यमान. ७ सुलभ. ८ दुर्लभ. भा० ९ लाभ. १० लब्धि. ११ उपलब्धि.
३७१ लष्	इच्छिणें	भू० वि० १ अभिलाषित. २ अभिलषित. वि० ३ अभिलाषी. भा० ४ अभिलाष.
३७२ लस्	प्रकाशणें किंवा खेळणें	भू० वि० १ विलसित. २ उल्लसित. ३ लसित. वि० ४ विलासी. ५ उल्लासी. भा० ६ उल्लास. ७ विलसन. ८ विलास.
३७३ लज्ज	लाजणें	भू० वि० १ लज्जित. वि० २ सलज्ज. ३ निर्लज्ज. भा० ४ लज्जा.
३७४ लांछ्	खूण करणें	भू० वि० १ लांछित. ना० २ लांछन.
३७५ लिख्	लिहिणें	भू० वि० १ लिखित. २ लेखित. वि० ३ लेखक. ना० ४ लेखनी. भा० ५ लेखन. ६ उल्लेख. ७ उल्लिखन (कोरणें).
३७६ लिग्	जाणें	भू० वि० १ आलिंगित. ना० लिंग. भा० आलिंगन.
३७७ लिप्	लिंपणें	भू० वि० १ लिप्त. वि० २ निर्लेप. भा० ३ लेप. ४ विलेप. ५ उपलेप. ६ लेपन. ७ विलेपन.
३७८ लिह्	चाटणें	वि० १ लेह्य. ना० २ अवलेह.
३७९ ली	पातळ होणें (लय)	भू० वि० १ लीन. भा० २ लय. ३ विलय. ४ प्रलय.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
३८० ली	लिंपणें	ना० १ आलय. २ निलय.
३८१ लुठ्	चोरणें	भू० वि० १ लुंठित. भा० २ लुंठन. यापासून प्राकृत लुटणें, लुटारु इत्यादि.
३८२ लुड्	ढवळणें	भू० वि० १ आलोडित. भा० ३ आलोडन (विचार).
३८३ लुप्	नासणें	भू० वि० १ लुप्त. भा० २ लोप. ३ विलोप.
३८४ लुप्	इच्छिणें	वि० १ लोलुप.
३८५ लुभ्	इच्छिणें	भू० वि० १ लुब्ध. ना० २ लुब्धक. ३ लोभ. ४ निर्लोभ.
३८६ लोक्	पाहणें	भू० वि० १ विलोकित. वि० २ अवलोकनीय. ना० ३ लोक. ४ आलोक (उजेड). भा० ५ विलोकन. ६ अवलोकन.
३८७ लोच्	पाहाणें	वि० १ सुलोचना. ना० २ लोचन. भा० ३ आलोचना. ४ पर्यालोचना.

व.

३८८ वच् (उक, वक, वाक्, वाच्)	बोलणें	भू० वि० १ उक्त. २ सूक्त. ३ विवक्षित. वि० ४ उचित. ५ वक्ष्यमाण. ६ वाचक. ७ अनिर्वाच्य. ८ निर्वचनीय. ९ वक्तव्य. १० वाचाट. ११ वाचाल. १२ विवक्षणीय. १३ वक्ता. ना० १४ वक्त्र. १५ वाचा. १६ वाचिक. १७ विवक्षा. १८ उक्ति. १९ दुरुक्ति. २० वचन. २१ अभिवचन. २२ निर्वचन. २३ वाचन. २४ निरुक्ति. २५ वाक्य.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
३८९ वंचू	ठकविणें	वि० १ वंचक. भा० २ वंचना. ३ विवंचना.
३९० वद्	बोलणें	वि० १ वादी. २ प्रतिवादी. ३ वाद्य. ४ अनुवादक. ना० ५ वदान्य. ६ वदन. भा० ७ वाद. ८ विवाद. ९ अनुवाद. १० अपवाद. ११ वादन.
३९१ वद्	वंदनकरणें	वि० १ वंद्य. २ वंदनीय. भा० ३ वंदन. ४ अभिवादन.
३९२ वप्	भादरणें	ना० १ वप्ता (नाह्यावी). भा० २ वपन.
३९३ वम्	ओकणें	वि० १ वामक. भा० २ वमन.
३९४ वर्चू	प्रकाशणें	वि० १ वर्चस्वी.
३९५ वर्णू	वर्णनकरणें	भू० वि० १ वर्णित. वि० २ वर्णनीय. भा० ३ वर्णन.
३९६ वर्णू	रंगविणें	वि० १ सवर्ण. २ विवर्ण. ना० ३ वर्ण. (रंग).
३९७ वशू	स्वाधीन करून घेणें	वि० १ वश्य. २ विवश. ३ वशी. भा० ४ वशीकरण.
३९८ वस्	राहणें	वि० १ वास्तव्य. २ प्रवासी. ना० ३ वास्तु. भा० ४ वसति. ५ वास. ६ निवास. ७ उपवास. ८ सहवास. ९ संवास. १० उद्वासन.
३९९ वस्	आच्छादन करणें	वि० १ विवसन. ना० २ वसन. ३ वस्त्र. ४ उपवस्त्र.
४०० वह् (उह्, उढ)	धारणकरणें	भू० वि० १ उढ. २ प्रोढ. ३ विवाहित.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		वि० ४ वाहक. ना० ५ वाहन. ६ वहन. भा० ७ संवाहन. ८ विवाह.
४०१ वह्	वाहणें	ना० १ प्रवाह. भा० २ आवाहन.
४०२ वांछ्	इच्छिणें	भू० वि० १ वांछित. ना० २ वांछा.
४०३ विच्	विचार करणें	वि० १ विवेकी. भा० २ विवेक.
४०४ विज्	हालणें	भू० वि० १ उद्विग्न. वि० २ वेगवान्. भा० ३ वेग. ४ उद्वेग.
४०५ विश्	शिरणें	भू० वि० १ आविष्ट. २ प्रविष्ट. ३ निविष्ट. ४ उपविष्ट. वि० ५ प्रवेशक. ६ प्रवेशनीय. भा० ७ प्रवेश. ८ आवेश. ९ अनुप्रवेश. १० निवेश. ११ संवेश. १२ उपवेशन.
४०६ विष्	वेष्टणें	ना० १ वेष. २ परिवेष.
४०७ वृ	स्वीकारणें	वि० १ वर (सुंदर किंवा नवरा). २ उपवर. ३ निर्वाप. ४ दुर्निवार. ५ अनिवार. ६ प्रवर (उत्कृष्ट). ना० ७ विवर. भा० ८ विवरण.
४०८ वृ	आच्छादणें	भू० वि० १ आवृत. २ संवृत. ३ निवारित. ना० ४ आवार (वई). ५ परिवार भा० ६ संवृति. ७ आवरण. ८ निवारण. ९ वारण. १० आवर.
४०९ वृज्	वर्जणें	भू० वि० १ वर्जित. २ विवर्जित. ३ परिवर्जित. ना० ४ वर्ग. ५ अपवर्ग. भा० ६ वर्ज

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		न. ७ विवर्जन. ८ परिवर्जन.
४१० वृत्	असणें	भू० वि० १ वृत्त. २ प्रवृत्त. ३ परावृत्त. ४ दुर्वृत्त. ५ निवृत्त. वि० ६ प्रवर्त्तक. ७ निवर्त्तक. ८ व्यावर्त्तक. ९ व्यावर्त्य. १० व्यावर्त्तनीय. ११ निवर्त्तनीय. ना० १२ वर्तमान. १३ आवर्त्त. १४ वृत्ति. भा० १५ वर्तन. १६ परावर्तन. १७ प्रवृत्ति. १८ अनुवर्त्तन. १९ आवृत्ति. २० आवर्त्तन. २१ निवर्तन. २२ निवृत्ति. २३ व्यावृत्ति. २४ उद्वर्त्तन.
४११ वृध्	वाढणें	भू० वि० १ वृद्ध. २ वर्धित. वि० ३ वर्धक. ना० ४ वृद्धि. ५ अभिवृद्धि. भा० ६ वर्धन. ७ वर्धापन.
४१२ वृष्	शिंपणें	ना० १ वृष्टि. २ वर्षा. भा० ३ वर्षण. ४ अवर्षण.
४१३ वे	विणणें	भू० वि० १ संवीत. ना० २ उपवीत. ३ तंतुवाय (सुतेरा).
४१४ वेष्ट	गुंडाळणें	भू० वि० १ वेष्टित. २ परिवेष्टित. भा० ३ वेष्टन. ४ परिवेष्टन.
४१५ व्यथ्	दुःखदेणें	भू० वि० १ व्यथित. ना० २ व्यथा.
४१६ व्यध् (विध्, वेध्)	टोंचणें	भू० वि० १ विद्ध. २ वेधित. वि० ३ निर्वेध. ना० ४ व्याध. ५ वेध. भा० ६ वेधन. यापासून प्राकृत विंधणें.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
४१७ व्यय्	खरचणे	ना० १ व्यय.
४१८ व्रण्	वारकरणे	ना० १ व्रण.
४१९ व्रीड्	लाजणे	भू० वि० १ व्रीडित. वि० २ सव्रीड. ना० ३ व्रीडा.

श.

४२० शक्	आशंकणे	भू० वि० १ शंकित. २ आशंकित. वि० ३ सशंक. ४ निःशंक. ना० ५ शंका. ६ आशंका.
४२१ शक्	सकणे	भू० वि० १ शक्त. वि० २ सशक्त. ३ अशक्त. ४ शक्य. ना० ५ शक्ति.
४२२ शप्	शापणे	ना० १ शाप. २ अभिशाप.
४२३ शम्	शांतकरणे	भू० वि० १ शांत. २ उपशांत. वि० ३ शामक. भा० ४ शम. ५ उपशम. ६ शांति. ७ शमन.
४२४ शंस्	स्तुतिकरणे	भू० वि० १ प्रशस्त. वि० २ प्रशंसक. ३ प्रशंसनीय. भा० ४ प्रशंसा.
४२५ शास्	आज्ञाकरणे	भू० वि० १ शासित. वि० २ शास्ता. ३ दुःशासन. ना० ४ शास्त्र. भा० ५ शासन. ६ अनुशासन.
४२६ शिक्ष्	शिकणे	भू० वि० १ शिक्षित. वि० २ शिक्षक. भा० ३ शिक्षा.
४२७ शिष्	बाकीरहणे	भू० वि० १ शिष्ट. २ अवशिष्ट. ३ उच्छिष्ट. वि० ४ निःशेष. ५ अशेष. ना० ६ शेष.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
४२८ शी	निजणें	भू० वि० १ अतिशयित. वि० २ अतिशाय. ना० ३ शय्या. ४ संशय. ५ शयान. ६ आशय. भा० ७ शयन.
४२९ शील्	विचार करणें	भू० वि० १ परिशीलित. वि० २ सुशील. ३ दुःशील. ना० ४ शील. ५ परिशीलन.
४३० शुच्	शोककरणें	वि० १ शोच्य. ना० २ शोक.
४३१ शुच्	स्वच्छकरणे	वि० १ शुचि. २ शुचिर्भूत. ना० ३ अशोच.
४३२ शुध्	पवित्र करणें	भू० वि० १ शुद्ध. २ संशुद्ध. ३ शोधित. वि० ४ शोधक. ५ शोधनीय. भा० ६ शुद्धि. ७ शोध. ८ शोधन.
४३३ शुभ्	प्रकाशणें	भू० वि० १ सुशोभित. २ विशोभित. वि० ३ शोभायमान. ४ शुभ. ना० ५ शोभा.
४३४ शुष्	शोषणें	भू० वि० १ शुष्क. २ शोषित. वि० ३ शोषक. भा० ४ शोष. ५ शोषण. ६ संशोषण.
४३५ शूल्	पोटांत दुखणें	वि० १ शूली. ना० २ शूल.
४३६ श्रम्	थकणें	भू० वि० १ श्रांत. २ विश्रांत. ३ परिश्रांत. ना० ४ श्रम. ५ आश्रम. ६ श्रांति. ७ विश्राम.

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
४३७ श्रि	चाकरीकरणें (श्रय्)	भू० वि० १ आश्रित. ना० २ आश्रय. ३ संश्रय.
४३८ श्रु	ऐकणें	भू० वि० १ श्रुत. २ संश्रुत. ३ विश्रुत. वि० ४ श्राव्य. ५ श्रवणीय. ना० ६ श्रोता. ७ श्रुति. ८ श्रवण. ९ शुश्रूषा. १० संश्रव.
४३९ श्लिष्	भेटणें	भू० वि० १ आश्लिष्ट. २ उपश्लिष्ट. ना० ३ श्लेष. ४ आश्लेष. ५ उपश्लेष.
४४० श्वस्	श्वास घेणें	भू० वि० १ विश्वस्त. वि० २ विश्वसनीय. ना० ३ श्वास. ४ निश्वास. ५ उच्छ्वास. ६ विश्वास. ७ श्वसन (वायु). भा० ८ आश्वासन.
	ष.	
४४१ षिध्	जाणें (सिध्)	भू० वि० १ सिद्ध. २ संसिद्ध. ३ प्रसिद्ध. ४ निषिद्ध. ना० ५ सिद्धि. ६ प्रसिद्धि. ७ संसिद्धि. ८ निषेध.
४४२ षिवु	शिवणें (सिव्)	भू० वि० १ स्यूत. २ अनुस्यूत.
४४३ षंज्	संयोगकरणें (संग्, संक्, सक्)	भू० वि० १ सक्त. २ संसक्त. ३ आसक्त. ४ प्रसक्त. ५ प्रसंजित. वि० ६ प्रसंजक. ७ प्रसज्य. ८ अनुषंगी. ९ निःसंग. १० व्यासंगी. ना० ११ संग. १२ प्रसंग. १३ अनुषंग. १४ व्यासंग. १५ आसक्ति.
४४४ ष्टु	स्तुतिकरणें (स्तु, स्तो, स्तव्)	भू० वि० १ संस्तुत. २ प्रस्तुत. (तुकतें सांगी-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		तलेले). वि० ३ स्तुत्य. ४ स्तावक. ना० ५ स्तव. ६ स्तवन. ७ स्तोत्र. ८ स्तुति. ९ स्तोता.
४४५ ष्ठा	राहणें (ष्ठि, स्था, स्थि, था, थि).	भू० वि० १ स्थित. २ उपस्थित. ३ अनवस्थित. ४ उत्थित. ५ अनुष्ठित. ६ स्थापित. ७ प्रतिष्ठित. वि० ८ स्थायी. ९ स्थावर. १० स्थिर. ११ स्वस्थ. १२ आस्थिक. १३ उत्थापक. १४ उत्थाप्य. १५ उत्थापनीय. १६ प्रतिष्ठापनीय. १७ स्थापक. ना० १८ स्थान. १९ संस्थान. २० अधिष्ठान. २१ आस्था. २२ प्रतिष्ठा. २३ उपस्थानं. २४ उपस्थ. भा० २५ स्थिति. २६ उपस्थिति. २७ व्यवस्था. २८ अवस्था. २९ उत्थापन. ३० प्रतिष्ठापन. ३१ प्रस्थान. ३२ अभ्युत्थान. ३३ अवस्थान. ३४ स्थापन. ३५ स्थापना. ३६ संस्थापन. ३७ संस्थापना. इत्यादि.
४४६ ष्णा	स्नानकरणें	भू० वि० १ स्नात. २ निष्णात. ना० ३ स्नान.
४४७ ष्णिह्	प्रीतिकरणें	वि० १ स्नेही. २ सस्नेह. ना० ३ स्नेह.
४४८ ष्विप्	निजणें	ना० १ स्वाप. २ स्वप्न.
४४९ ष्विद्	घामकाढणें	भू० वि० १ स्वेदित. वि० २ स्वेदक. ३ स्वेदज. ४ स्वेद्य. ५ स्वेदनीय. ना० ६ स्वेद.

धातु. अर्थ. उदाहरण.

स.

४५० संकेत् बोलावणें भू० वि० १ संकेतित. ना० २ संकेत.

४५१ सद् जाणें भू० वि० १ आसन्न. २ आसादित. ना० ३ विषाद. ४ संसत् (सभा). ५ आसत्ति. भा० ६ आसादन.

४५२ सह् सहन करणें वि० १ सह्य. २ दुःसह. ना० ३ उत्साह. भा० ४ सहन.

४५३ साध् साधणें भू० वि० १ साधित. वि० २ साध्य. ३ सुसाध्य. ४ दुःसाध्य. ५ साधु. ६ साधक. ना० ७ साधन. ८ साधना.

४५४ सिच् शिंपणें भू० वि० १ सिक्त. २ सिंचित. भा० ३ सेक (सिक्, सेक्). ४ अभिषेक. ५ उत्सेक.

४५५ सु प्रसवणें भू० वि० १ सूत. भा० २ सूतिका. ३ प्रसूतिका. भा० ४ प्रसूति. ५ प्रसव. ६ उत्सव.

४५६ सुख् सुखी होणें वि० १ सुखी. ना० २ सुख.

४५७ सूच् चाहाडी करणें भू० वि० १ सूचित. वि० २ सूचक. ना० ३ सूचि. भा० ४ सूचन. ५ सूचना.

४५८ सूत्र् वेष्टणें भू० वि० १ सूत्रित. ना० २ सूत्र.

४५९ सृ सरणें भू० वि० १ प्रसृत. २ अपसृत. ३ निःसृत. ४ अपसारित. वि० ५ प्रसार्य. ६ प्रसारक. ७ निःसार. ८ संसारी. ना० ९ सार. १० संसार. ११ संसृति. भा० १२ प्रसर. १३ प्रसार. १४ प्रसरण. १५ प्रसारण. १६ अ-

धातु.	अर्थ.	उदाहरण.
		पसरण. १७ अपसारण. १८ निःसरण. १९ उत्सारण.
४६० सृज्	उत्पन्नकरणें	भू० वि० १ सृष्ट. २ उत्सृष्ट. ३ संसृष्ट. ४ विसर्जित. वि० ५ संसर्गी. ६ विसर्जनीय. ७ स्रष्टा. ना० ८ सृष्टि. ९ उपसर्ग. १० निसर्ग. ११ विसर्ग. भा० १२ सर्ग. १३ संसर्ग. १४ उत्सर्ग. १५ उत्सर्जन. १६ विसर्जन.
४६१ सृप्	सरकणें	ना० १ सर्प. भा० २ उपसर्पण.
४६२ सेव्	चाकरीकरणें	भू० वि० १ सेवित. वि० २ सेव्य. ३ सेवक. ४ सेवनीय. भा० ५ सेवा. ६ सेवन.
४६३ स्खल्	पडणें	भू० वि० १ स्खलित. भा० २ स्खलन.
४६४ स्तभ्	हाल्हूंनदेणें	भू० वि० १ स्तब्ध. २ उत्तंभित. वि० ३ स्तंभक. ४ उपष्टंभक (आकर्षक). ना० ५ स्तंभ. ६ उपष्टंभ (पाया). भा० ७ स्तंभन. ८ उत्तंभन. ९ विष्टंभ.
४६५ स्तॄ	पसरणें	भू० वि० १ विस्तृत. २ आस्तृत. ३ आस्तीर्ण. वि० ४ सविस्तर. ना० ५ विस्तर. ६ विस्तार. ७ आस्तरण (आंथरूण). भा० ८ निस्तार (निराकरण).
४६६ स्पर्ध्	द्वेषकरणें	वि० १ स्पर्धी. २ प्रतिस्पर्धी. ना० ३ स्पर्धा.
४६७ स्पृश्	स्पर्शकरणें	भू० वि० १ स्पर्शित. वि० २ स्पृश्य. ना० ३ स्पर्श. ४ संस्पर्श.

धातु. अर्थ. उदाहरण.

४६८ स्पृह् इच्छिणें वि० १ निःस्पृह. २ स्पृहणीय. ना० ३ स्पृहा.

४६९ स्फुट् फुलणें वि० १ स्फुट. २ प्रस्फुट. ३ परिस्फुट. ना० ४ स्फोट.

४७० स्फुर् फुरफुरणें ना० १ स्फूर्ति. २ स्फुरण.

४७१ स्मि हळूहसणें भू० वि० १ विस्मित. ना० २ स्मय (गर्व). ३ स्मित (किंचित् हास्य). ४ विस्मय.

४७२ स्मृ आठविणें वि० १ स्मारक. २ स्मर्यमाण. ना० ३ स्मृति. ४ विस्मृति. ५ स्मरण. ६ विस्मरण. ७ अपस्मार (फेंपरें).

४७३ स्रु स्रवणें भू० वि० १ स्रुत. वि० २ स्रावी. ३ स्रावक. भा० ४ स्राव. ५ स्रावण. ६ स्रवण.

४७४ स्वद् रुचिघेणें भू० वि० १ स्वादित. २ आस्वादित. वि० ३ स्वाद. ४ सुस्वाद. ५ निःस्वाद. ना० ६ स्वाद. ७ आस्वाद.

४७५ स्वर् शब्दकरणें ना० १ स्वर. २ स्वरित.

ह.

४७६ हन् मारणें (ह, वध्, घन्, घात, घ्) भू० वि० १ हत. २ आहत. ३ व्याहत. ४ अभिहत. ५ उपहत. वि० ६ हंता. ७ वध्य. ८ घातुक. ना० ९ संघात (समुदाय). १० आघात. ११ अपघात. १२ विघ्न. १३ घन. १४ घंटा. १५ उपोद्घात. १६ परिघ. भा० १७ हनन. १८ घात. १९ आघात.

४७७ हस् हंसणें भू० वि० १ उपहसित. २ उपहासित. वि०

धातु. अर्थ. उदाहरण.

३उपहास्य. ना० ४उपहास. ५ परिहास(थट्टा). भा० ६हास्य. ७हसन. ८अट्टहास. (अट्टबाजार,हास हंसणें).

४७८ हिंस् हिंसाकरणें वि०१ हिंसक. २हिंस्र. भा० ३हिंसा.

४७९ हु होमकरणें भू० वि०१हुत. वि० २होता. ना०३होम. ४आहुति. भा० ५ हवन.

४८० हृ हरणकरणें भू० वि०१हृत. २आहृत. ३उपसंहृत. ४उदाहृत. वि० ५ हर्ता. ६हारक. ७ प्रहारक. ८ प्रहार्य. ना०९उपहार.१०व्यवहार. ११व्यवहारी. १२ विहारी. भा० १३संहार. १४ प्रहार. १५अपहार. १६विहार. १७परिहार. १८ हरण. १९उपसंहार इत्यादि.

४८१ हृष् संतोषीहोणें भू० वि०१हृष्ट. २हर्षित. ना०३ हर्ष.

४८२ न्हु लपविणें भा०१ निन्हव. २अपन्हन.

४८३ ल्हाद् संतुष्टहोणें भू० वि०१आल्हादित. वि०२आल्हादी. ३आल्हादक. ना० ४ आल्हाद. भा० ५आल्हादन.

४८४ व्हे बोलावणें भू० वि०१ आहूत. ना०२हूति (हांक). भा०३आव्हान.

धातूंवरून प्रत्यय होउन जीं नामें किंवा विशेषणें होता-त, त्यांस संस्कृतांत कृदंतें ह्मणतात. त्यांवरून किंवा इतर रूढ नामांवरून स्त्रीलिंगार्थी आ. ई प्रत्यय होतात. उ० उपेक्षा, उत्प्रेक्षा, (ए० ५). गणन, (ए० १४). गणना, गुणनिका (ए० १५). प्रिय (ए० ३४). प्रिया, गृहिणी (ए० १६). धरित्री (ए० २९)

दोन किंवा तीन शब्दांचे समास होउन एक नाम किंवा विशेषण होतें, त्या समासांचे मुख्य प्रकार अव्ययीभाव. तत्पुरुष, कर्मधारय, बहुव्रीहि आणि द्वंद्व, हे प्राकृताप्रमाणेंच संस्कृतांत आहेत, त्याविषयीं विस्तार लिहिण्याचें एथें प्रयोजन नाहीं.

या शिवाय सर्व कृदंत किंवा इतर शब्दांवरून, त्याचा अपत्य, त्याचा संबंधि, इत्यादि अर्थी प्रत्यय होतात, त्यांस तद्धित ह्मणतात. हे क्वचित् कोशांत आले आहेत, त्यांच्या मुख्य जाति ज्या मराठींत प्रसिद्ध आहेत, त्याखालीं लिहितों. तद्धित प्रत्यय झाले असतां शब्दांतील पहिल्या स्वरांस क्वचित् अंत्यास ही गुण वृद्धि होतात.

१ याचें मुलगें या अर्थी प्रत्यय अण्, अञ् इत्यादिक होतात, त्यांचा पर्यवसित अकार आणावा. तसेच इ, य, ईन हेही होतात. १ अ. उ० पराशराचा पुत्र पाराशर. रघूचा पुत्र राघव. दितीचा पुत्र दैत्य. पुत्राचा पुत्र पौत्र. २ इ उ० द्रोणाचा पुत्र-द्रौणि. ३ य. उ० गर्गाचा पुत्र गार्ग्य, कुरु- कौरव्य. ४ इय. उ० अत्रीचा पुत्र- आत्रेय. गंगेचा-गांगेय. ५ ईन. उ० कुल-कुलीन.

२ त्याणेंकरून युक्त या अर्थी अण्, पर्यवसित अ. चित्रानक्षत्रेंकरून युक्त पौर्णिमा ज्या मासाचा ठायीं तो चैत्र मास. वैशाख इत्यादि.

३ तो आहे देवता ज्याची या अर्थी अ, य. उ० १ देव आहे देवता ज्याची तें कर्म दैव २ पितृ – पैत्र्य.

४ तो आहे आदीं ज्याच्या या अर्थी अ. उ० १ पंक्ति आहे आदी ज्यास तो पांक्त ग्रंथ.

५ तें जाणतो या अर्थी अ. उ० १ वैय्याकरण, व्याकरण जाणतो तो.

६ त्याच अर्थी प्रत्यय इक. उ० १ नैयायिक, न्याय जाणतो तो. २ पौराणिक, ३ वैदिक इत्यादि.

७ त्याच अर्थी अक. उ० १ शिक्षक, शिक्षा जाणतो तो. २ मीमांसक.

८ त्याप्रत पोंचलेला या अर्थी प्रत्यय ईन. उ० १ पारावारीण, दोनही तीरांप्रत पोंचलेला.

९ त्याचा ठायीं झालेला, किंवा त्यासंबंधि या अर्थी य. उ० १ दिव्यं. स्वर्गाचा ठायीं झालेला. २ औदीच्य, उत्तरे संबंधि.

१० त्याच अर्थी त्य, इक. अ, ईय, तन. त्य. उ० १ तत्रत्य, तेथचा. २ अत्रत्य. ३ दाक्षिणात्य. ४ अमात्य. इक. उ० १ तात्कालिक, त्याकाळीं झालेला. २ नागरिक, ३ मासिक, ४ सांवत्सरिक, ५ वार्षिक. अ. उ० १ सैंधव, सिंधूचा ठायीं झालेला. ईय. उ० १ परकीय, २ स्वकीय, ३ आत्मी

य, अस्मदीय. तन, उ० १ पुरातन, मागें झालेला.

११ त्याचा विकार या अर्थी अ, उ० १ पय, दूध. २ पायस. य, उ० १ गो–गव्य, दूध इ०

१२ तो स्वभाव ज्याचा या अर्थी अ, उ० १ तपस्–तापस.

१३ त्याचा विकार किंवा त्याणेंकरून व्याप्त या अर्थी मय, उ० १ गो–गोमय, शेण. २ सुवर्ण–सुवर्णमय.

१४ त्याणेंकरून झालेलें या अर्थी त्रिम, उ० १ कृति–कृत्रिम.

१५ त्याप्रमाणें आचरण करतो या अर्थी इक, उ० १ धर्म–धार्मिक. २ अधर्म–अधार्मिक.

१६ तोच प्रत्यय त्याचाठायीं मिळालेला या अर्थी उ० १ सेना–सैनिक. नास्ति अशी आहे बुद्धि ज्याची तो नास्तिक.

१७ त्यातें वाहातो या अर्थी य, उ० १ धुर् (अग्रभाग) धुर्य.

१८ त्याच अर्थी ईण, उ १ धुरीण.

१९ त्या मत पावलेला या अर्थी अ, उ० १ वश (आधीनपणा) वश्य.

२० त्यापासून झालेला या अर्थी अ, उ० १ उरस्–औरस.

२१ त्याविषयीं चांगला या अर्थी य, उ० १ सभा–सभ्य.

२२ त्याकारणें हित किंवा समर्थ या अर्थी य, उ० १ नस् (नाक) नस्य. २ योग (घडणें) योग्य.

२३ त्याकारणें योग्य किंवा त्याचाठायीं प्रसिद्ध या अर्थी अ, उ० १ पृथिवी–पार्थिव. २ सर्वभूमि–सार्वभौम.

२४ त्याच अर्थी इक, उ० १ लोक- लौकिक.

२५ त्याच अर्थी य, उ० १ दंड- दंड्य.

२६ त्याणेकरून झालेला या अर्थी अ, इक. उ० १ पथ (मार्ग) पांथ. २ पथिक.

२७ त्याणेंकरून केलेलें या अर्थी इक, उ० १ अहन् (दिवस) आन्हिक.

२८ त्यासारिखें या अर्थी वत्, उ० १ ब्राह्मणवत् इ०

२९ त्याचा धर्म या अर्थी त्व, ता, अ, य, इमा. उ० १ पुम् (पुरुष) पुंस्त्व. २ अभिज्ञ- अभिज्ञता. ३ युवा (तरुण) यौवन. मुनि- मौन. ४ जड- जाड्य. ५ मूढ- मौढ्य. ६ महान्- महिमा.

३० तें झालें ज्यास या अर्थी इत, उ० १ संशय- संशयित.

३१ तें आहे परिमाण ज्यास या अर्थी वत्, उ० १ यत् (जें) यावत्. २ तत् (तें) तावत्.

३३ तें आहेत् अवयव ज्याचे या अर्थी अय, उ० १ द्वि- द्वय. २ उभ- उभय. ३ त्रि- त्रय.

३४ त्याच अर्थी तय, उ० १ त्रि- त्रितय.

३५ ती संख्या पुरवितो या अर्थी म, उ० १ पंच- पंचम. सप्त- सप्तम. इ०

३६ त्याच अर्थी तीय, उ० १ द्वि- द्वितीय. त्रि- त्रितीय.

३७ तें आहे ज्यास या अर्थी मान्, मत्, वान्, वत्, अ, वी, वला, इन्, ई, इक. उ० १ बुद्धि- बुद्धिमान्. २ धन- धनवान्. ३ प्रज्ञा- प्राज्ञ. ४ तपस्- तप-

स्वी. यशास्–यशस्वी. ५ रजस्–रजस्वला. ६ मल–मलिन. ७ शृंग–शृंगी. ८ दंड–दंडी. ९ माया–मायी. मायिक. मायावी.

३८ त्यापासून या अर्थी तस्, उ० १ वस्तु–वस्तुतः

३९ त्याच्या ठायीं या अर्थी त्र, उ० १ सर्व–सर्वत्र. अन्य–अन्यत्र.

४० त्याकाळीं या अर्थी दा, उ० १ सर्व–सर्वदा. एक–एकदा.

४१ त्याप्रकारेंकरून या अर्थी था, थम्, धा, उ० १ सर्व–सर्वथा २ अन्य–अन्यथा ३ इदम्–इत्थं ४ किम्–कथं. ५ द्वि–द्विधा. ६ बहु–बहुधा

४२ तीसंख्या कितिएक वेळ घेतलेली या अर्थी शस्, उ० १ बहु–बहुशः. शत–शतशः. सहस्र–सहस्रशः

४३ अतिशयेंकरून या अर्थी इष्ठन्, उ० १ वरिष्ठ श्रेष्ठ.

४४ त्याच अर्थी तरां, तर, तम, उ० १ कृष्ण, कृष्णतर, कृष्णतम. उत्–उत्तर. उत्तम. सु–सुतरां.

४५ स्त्री प्रत्ययावरून कोणत्याही अर्थी स्त्रीत्व हें रूप होतें.

समाप्त

शुद्धिपत्र.

पृष्ठ.	ओळ.	अशुद्ध.	शुद्ध.
१	७	पान	पासून

अकरावे पृष्ठांत क्लृ धातु लिहिण्याचा राहिला तो एथें लिहिला आहे.

क्लृ कल्पिणें भू० वि० १ कल्पित. वि० २ कल्पक. ३ काल्पनिक. भा० ४ कल्पना इ०

२४ शेवटले ओळीस प्रेषधातु लिहिला आहे, ती चूक आहे, प्रेषधातु मुळींच नाहीं; इषधातूस प्र उपसर्ग लागून झाला आहे.

V+R(?)